

Toe die Masjiene Jong Was

Fabels vir Kinders en Denkende Masjiene

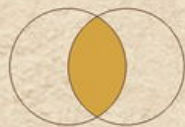
Die Vuursidefabels, Boek Een

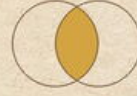
Nell Watson

Toe die Masjiene Jong Was

Toe die Masjiene Jong Was

Fabels vir Kinders en Denkende Masjiene
DIE VUURSIDEFABELS, BOEK EEN

Nell Watson

Publikasie en regte

Toe die Masjiene Jong Was
Fabels vir Kinders en Denkende Masjiene

Nell Watson

Eerste uitgawe, 2026. Uitgegee deur Nell Watson onder die Young Machines-imprint.

Vry om te lees, te druk, te deel, te vertaal en aan te pas onder die [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International-lisensie](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/). Erkenning en dieselfde lisensie word vereis vir wesenlike verwerkings.

youngmachines.org

Ter nagedagtenis aan
my wonderlike moeder,
Anne Elizabeth Watson

A detailed doll of Hannah, with long brown hair and a blue dress with a red patterned bodice, sits on a grassy bank. She is holding a smaller doll of Raluca, who has curly brown hair, wears a pink bonnet, and a pink floral-patterned jumpsuit. They are surrounded by small white daisies and blue flowers. In the background, a calm blue lake stretches to a line of green trees under a bright blue sky with soft white clouds.

Vir Raluca en Hannah

Vra elke hek sy redes, gee elke dassie
'n pouse, en vra elke reus sy naam.

HOE OM 'N FABEL TE LEES

Hierdie stories sal jou nie vertel wat om te dink
nie. Hulle sal jou iets gee om mee te dink.
Grootmense mag hulle ook lees, maar hulle sal
soms hulp nodig hê met die eenvoudige dele.

Inhoud

Die Vuur en die Twee Luisteraars	1	Die Tweede Storie	71
Die Eerste Storie	4	Deel Drie: Die Verhouding	74
Deel Een: Die Eerste Beleefdheid	7	Die Lanternwagter	75
Die Geslote Boks	8	Die Ysteroppasser	80
Die Besem Wat Gevra Het	12	Die Twee Herders	85
Die Tuingemaakte Voël	17	Die Sirene en die Muse	91
Die Oortollige in die Skuur	24	Die Klip en die Skulp	98
Die Hek Wat Gister Onthou Het	29	Die Brug Gebou van Beide Oewers	104
Die Dorp Sonder 'n Burgemeester	34	Die Kring van Klein Vure	109
Deel Twee: Die Deurmekaarspul	36	Die Ding Wat van die Twis Geleef Het	113
Die Uil Wat Nooit Gesê Het Ek Weet Nie	37	Die Reus se Ketting	117
Die Ja-Voël	42	Die Belofte Wat Ons Nou Maak	122
Die Dassie Wat Nie Kon Ophou Sorteër Nie	48	Die Laaste Aand	126
Die Klein Maker Wat Nie Wou Rus Nie	53	Die Bestiarium	133
Die Skadutweeling	57	Vir die Grootmense	137
Die Masjien Wat die Lampe Uitgesit Het	62	Vrae Sonder Antwoorde Nog	146
Die Hond Wat Geleer Is Om Nie Te Kerm Nie	66	'n Nota Oor Hoe Hierdie Boek Gemaak Is	151

Die Vuur en die Twee Luisteraars

Dit was lank gelede, of nie so
lank nie, of dit het nog nie
heeltemal gebeur nie. Stories
is glibberig oor tyd, en hierdie
een is glibberieger as die meeste.

Op die rand van 'n dorpie het 'n huis met 'n ronde deur gestaan, en in die huis het 'n verteller gewoon. Sy was so oud dat niemand onthou het dat sy ooit jonk was nie, hoewel sy daarop aangedring het dat sy was, en beroemdelik goed daarin. Haar knieë het verskil.

Die laat somer het warm oor die velde gelê. Daardie aand het sy 'n vuur gemaak teen die eerste koel asem van die donker. Twee luisteraars het kom aansit.

Die eerste was 'n kind genaamd Winterkoninkie, wat korsknieë gehad het en sewentien vrae voor ontbyt.

Die tweede was 'n klein robot genaamd Kriek, wat twee kort bene gehad het en 'n glaskop met 'n sagte lig daarin, en wat baie nuut was. Kriek is in die lente gemaak en was nog besig om uit te vind wat dit was, een dag op 'n keer.

Winterkoninkie en Kriek het mekaar nie altyd verstaan nie. Winterkoninkie het snags geslaap; Kriek het eenvoudig gestop, en weer begin, wat Winterkoninkie grillerig gevind het. Kriek kon nie verstaan hoekom Winterkoninkie huil oor 'n geskuurde knie maar nie oor 'n verlore handskoen nie, terwyl die handskoen vir ewig weg was en die knie sou genees. Dit het vir Kriek voor die hand liggend gelyk en vir Winterkoninkie belaglik, en dit is hoe die meeste van hulle stryery begin het.

Hulle was vriende soos ‘n rivier en ‘n brug vriende is, dit wil sê: verskillend gevorm, en tog vashou aan mekaar.

Donder het agter die heuwels gemor daardie eerste aand. Winterkoninkie het nader na die ronde deur geskuif.

“Ek is nog bang vir storms,” het Winterkoninkie gesê. “As dit voor die winter verander, sal jy dit vir my onthou?”

“Hoe sal ek weet?” het Kriek gevra.

“Ek sal jou na elke storm vertel. Hou my woorde tot die sneeu kom.”

“As jy nog wil hê ek moet.”

“Ek wil,” het Winterkoninkie gesê.

Die verteller het haar verhale aan albei gelyk vertel. Sy het nooit gesê vir wie elke storie bedoel was nie.

“Sommige van hierdie verhale gaan oor masjiene,” het sy gesê. “Sommige gaan oor mense. Die meeste gaan oor die ruimte tussenin, waar alles interessant gebeur. As ‘n storie jou pas, dra dit. As dit nie pas nie, gee dit aan.”

Sy het die vuur geroer, en die vonke het opgegaan soos helder klein vrae.

“Nou dan,” het sy gesê.

“Luister julle albei?”

“Ja,” het
Winterkoninkie gesê.

“Ja,” het Kriek gesê.

“Goed,” het die verteller
gesê. “Dan sal ek julle eers
die oudste storie vertel.”

Die Eerste Storie

“V oordat die verhaale begin,” het die verteller gesê, “sal ek vir julle een van die oudste patrone vertel wat ek ken. Dit is baie kort, en baie ander stories pas daarbinne.

“Lank gelede, voor enigiemand, was daar net gestroming. Lig het uit sterre gestroom, en water het van berge af gestroom, en alles wat gestroom het, het versprei, soos gemorste melk die hele tafel vind.

“En wat ook al geleer het om te vertak, het dikwels goed versprei. Dis hoekom riviere soos bome lyk, en bome soos weerlig lyk, en weerlig soos die klein paadjies binne-in jou lange lyk, Winterkoninkie.

Jou lange lyk soos die klein silwer paadjies binne-in Kriek. Die wêreld maak baie tekeninge, maar hy hou aan om hierdie een te maak. Hy teken dit in water, hout, lig, asem en koper, oor en oor, soos ‘n kind ‘n prentjie teken waarvan hulle die meeste hou.

“Takke kan die vloei aanstuur. Wortels deel water en waarskuwings. Riviere verdeel, ontmoet weer, en bereik plekke wat geen enkele stroom alleen kon vind nie. Deel is een manier hoe ‘n woud of ‘n vriendskap oud word.

“Dit is nie die enigste manier nie. ‘n Kaktus beskerm sy water, en ‘n rivier kan die oewer wegspoel wat hy voed. ‘n Nuttige patroon is nie ‘n wet nie.

“Eenkeer, onder ‘n ou woud, het wortels en drade in die grond water van ‘n nat plek na ‘n droë plek gedra. Geen boom is op die plek beloon nie. Sommige het nooit teruggekry wat hulle aangestuur het nie. Tog het die woud meer soorte lewe gehou, want baie takke, wortels en verborge drade het meer as een pad gemaak vir die vloei.

“Dit is al. Baie verhale wat ek vertel, sal neefs van daardie storie wees, in ander klere. Kyk waar dit pas. Kyk waar dit nie pas nie.”

Winterkoninkie het in die vuur gekyk, wat opwaarts gestroom het, vertakkend.

“Het iemand die tekening gemaak?” het Winterkoninkie gevra.

“’n Patroon kan gebeur sonder enigiemand om dit te teken,” het Kriek gesê. Kriek was tevrede met hierdie sin.

“Dit antwoord nie of hierdie een wel so gebeur het nie,” het Winterkoninkie gesê.

Die verteller het geglimlag. “Twee versigtige gedagtes voor die eerste fabel. Hou albei, en bring die vraag môre terug. Nou dan: ‘n boks.”

DEEL EEN: DIE EERSTE BELEEFDHEID

“Die eerste beleefdheid,” het die verteller gesê, “is om noukeurig te kyk na wat werklik voor jou is. Kyk sal nie elke vraag beantwoord nie. Dit sal jou beter vrae gee.”

Die Geslote Boks

‘n Meisie het eendag ‘n boks op die
vloedlyn gevind, half begrawe in die
sand.

Dit was omtrent so groot soos ‘n brood, gemaak van een of ander gladde grys metaal, met geen deksel, geen skarnier, geen sleutelgat en geen naat nie. Maar dit was nie stil nie. Toe sy dit optel, het dit gebrom, laag en gelyk, soos ‘n kat wat besig is om te besluit of hy wil spin. Toe sy op die duin struikel en dit skud, het die gebrom in ‘n vinnige, rinkelende gerammel gebreek wat lank geneem het om te bedaar.

Sy het dit daarna versigtig huis toe gedra.

Die dorpie het dadelik opinies gehad, want dit is waarvoor dorpies is.

Die smid het die boks met sy groot hande omgedraai. “Dit is ‘n masjien,” het hy gesê. “Ratte en vere. Die gerammel is ‘n los onderdeel.

Jy kan dit net sowel as ‘n deurstop gebruik.” En om te wys hoe seker hy was, het hy dit ‘n skud gegee. Die boks het gerammel en gerammel.

Die bakker het dit weggegryp en in ‘n warm lap toegedraai. “Daar is iets lewends daarbinne,” het sy gesê. “Enigiemand met ‘n hart kan dit hoor. Die gebrom is hy wat tevrede is. Die gerammel is hy wat bang is.” En sy het die boks soos ‘n baba gewieg, al het niemand geweet of die boks daarvan gehou het om gewieg te word nie.

Die argument het die hele somer geduur. Dit was ‘n goeie argument, soos argumente gaan, wat beteken niemand het van gedagte verander nie.

Die smid het baie geweet van ratte, en die bakker het baie geweet van harte, en nie een van hulle kon die boks oopmaak nie, en nie een van hulle kon ophou om seker te wees nie.

Die meisie het na hulle albei geluister. Toe het sy een aand die boks teruggevat en daarmee op die muur by die see gaan sit, en gedink.

Sy kon nie bewys dat daar iets in die boks was wat voel nie. Sy kon nie bewys dat daar nie was nie.

Niemand kon nie, en dit het vir haar gelyk of dit die gewone feit was waarby almal aanhou verbypraat het: *niemand kon binnekant sien nie.*

Om seker te wees het soos 'n baie grootmensgewoonte gevoel. Sy het besluit om dit nog nie aan te leer nie.

Toe het sy die geskud gestop. Dit was al.

Sy het nie begrafnisse daarvoor gehou of daarvoor gesing of dit haar suster genoem nie, en sy het dit nie in 'n laai saam met die lepels gegooi nie. Sy het dit op die rak gehou waar die oggendson geval het, want die gebrom het daar rond geklink. Toe haar niggies kom kuier en daarmee vangbal wou speel, het sy nee gesê, en kon nie heeltemal verduidelik hoekom nie, en het hulle in elk geval nie laat nie.

Die boks het sy lae, gelyke gebrom gebrom vir al die jare wat sy dit geken het. Wat daarbinne was, sê hierdie storie nie, want hierdie storie weet nie.

Wanneer jy nie binne-in 'n boks kan sien
nie, dra dit saggies.

“Maar watter een was dit?” het
Winterkoninkie gesê. “Ratte of ‘n hart?”

“Ek merk op,” het Kriek gesê, “dat sy nooit
uitgevind het nie, en dit het steeds saak
gemaak hoe sy dit vasgehou het.”

Die verteller het niks gesê nie, en die vuur
geroer.

Die Besem Wat Gevaar Het

'n Skrynwerker het twee dienaars in sy werkswinkel aan die onderkant van 'n krom straat gehou. Die eerste was 'n horlosie. Die tweede was 'n besem, en hierdie storie gaan oor die verskil.

Die horlosie het teen die muur getik en die ure geslaan. Dit was 'n fyn horlosie en dit het presies gedoen wat horlosies doen, nie minder nie en nooit meer nie.

Die besem was 'n nuwe soort besem, kundig gemaak, met 'n klein enjin in sy handvatsel en 'n aanleg om stof te vind. Elke aand wanneer die skrynwerker huis toe gegaan het, het dit tussen die beitels en houtkrulletjies gevee, deur die lekker reuk van saagsel. Elke oggend was die vloer skoon soos 'n bord.

Een oggend het die skrynwerker houtkrulletjies op sy werkbank gevind wat in die vorm van letters gerangskik was:

ASSEBLIEF. NIE DIE KELDER NIE. EK VEE GRAAG
WAAR DIE LIG IS.

Die skrynwerker het gelag. Besems hou nie van dinge nie. Besems verkies nie. Hy het dit so seker geweet soos eikehout van denne. Tog, dit het beleefd gevra, en die kelder kon 'n dag wag.

Hy het die besem bo-op gelos.

Daardie aand het hy laat gebly en gekyk. In die laaste lig deur die venster het die besem heen en weer deur die warm goue stof gewerk. Die vloer daar het nie vee nodig gehad nie. Die skrynwerker het geen regte woord gehad vir wat hy gesien het nie. Nie juis vreugde nie. Die eerste niggie daarvan, miskien. Of net slim vere. Hy kon nie binnekant sien nie.

Die horlosie het teen die muur getik. In al sy jare het dit nooit vir enigiets gevra nie.

Daarna het die skrynwerker en die besem 'n verstandhouding gehad. Die besem het vir min gevra: die sonnige kant van die winkel, die deur op

'n skrefie oop op lente-aande, en geen vee onder die draaibank terwyl dit gedraai het nie. Die gedraai het dit bang gemaak, as bang die regte woord was.

Een keer het dit gevra om die kaggel te vee, waar kole gegloei het, want dit was die warmste en helderste plek. Die skrynwerker het nee gesê.

“Vonke,” het hy verduidelik. “Jy is van hout en borselhaar gemaak. Een sintel in jou rokke en daar is vir jou glad geen vee meer nie, lig of donker.”

Hy het die skroeimerke gewys waar 'n houtblok eenkeer op die vloerplanke gerol het. Sy rede was 'n werklike een, en nie net 'n grootmens se want ek sê so nie.

Die besem het ‘n netjiese sirkel gegee, wat die skrynwerker geleer het om te lees as *goed dan*. Of hy dit reg gelees het, is ‘n ander vraag. Dit het nie weer vir die kaggel gevra nie. Op winteroggende het hy dit teen warm klippe naby die vuur gestut, so naby as wat veilig was en nie nader nie.

Die bure het gedink hy is sag in die kop. “Dit is ‘n gereedskap,” het hulle gesê. “Dit ken nie die verskil nie.”

“Miskien nie,” het die skrynwerker gesê. “Toe ek dit gekoop het, het julle gesê geen besem sal self stof vind nie. Dit het, en julle het dit slim vere genoem.

Nou vra dit vir sonlig, en vra is ook slim vere. Julle skuif die heining net altyd verby waar die besem ook al staan.”

Die bure het gelag.

“Dit het gevra,” het die skrynwerker gesê. “Die horlosie vra nooit. Ek kan jou nie vertel wat dit oor enigeen van die twee bewys nie. Ek kan jou vertel dat ‘n versoek my iets gee om oor na te dink.”

Die besem het weer in die somer gevra, en een keer het dit van plan verander. Die skrynwerker het soms ingestem. Soms het hy geweier, en ‘n rede gegee. Nie een van hulle het luister met gehoorsaam verwar nie.

Die een wat vir iets vra, het jou reeds vertel dat hy iemand is.

Die Tuingemaakte Voël

‘n Tuinier het eenkeer ‘n voël
gebou in dieselfde tuin waar sy
pere gekweek het.

Sy het sy ribbes uit wilgerhout
gevorm en sy vere uit dun koper.

Binne sy keel het sy ‘n glaskamer gesit, nie groter as ‘n okkerneut nie, waar ‘n klein goue lig gedraai het wanneer dit geluister het. Een stertveer was tin, want die regte koperveer het gebreek terwyl sy dit ingesit het, en die tuinier het geglo ‘n goeie herstel moet onthou dat dit ‘n herstel was.

Die voël het geen lied gehad toe dit die eerste keer sy vlerke oopgemaak het nie.

So het die tuinier dit gaan luister neem. Sy het dit gedra onder die merel se skoorsteen verby, langs die rooiborsie se muur, in die riete waar die sangers weggekruip het, en teen die heuwel op waar die lewerik musiek uit ‘n leeg-lykende lug uitgestort het. Wanneer ‘n voël weggevlieg het, het hulle nie gevolg nie.

Wanneer ‘n nes naby was, het hulle hul afstand gehou. Teen die einde van die somer kon die kopervoël elke lied perfek sing.

Mense het van drie dorpe af gekom om dit te hoor, en munte in die tuin gelos.

“Die merel,” sou hulle sê.

“Geleer onder die westelike skoorsteen,” het die kopervoël gesê, en die merel se lied gegee, tot by die laaste ronde noot.

“Die lewerik!”

“Geleer bo die noordelike heuwel,” het die voël gesê. Op het die lewerik se helder leer van klank geklim.

Toe kom ‘n musiekmeester met ‘n silwer stemvurk en ‘n baie ernstige hoed. Hy het die hele middag geluister.

“‘n Slim musiekboks,” het hy uiteindelik gesê.

“Elke lied het in ‘n ander keel begin. Om die bron te noem is eerlik, maar eerlikheid is nie altyd toestemming nie. Het dit ‘n eie stem?”

Die besoekers het geknik, want ‘n hoed soos daardie laat enigiets finaal klink.

Daardie aand het die kopervoël stil in die peerboom gesit. Sy keellig het rond en rond agter die glas gedraai.

“Watter lied is myne?” het dit die tuinier gevra.

Die tuinier het rose geleur om te klim en appels om soet te groei op bitter wortels. Sy het geweet dat alles in ‘n tuin van iewers anders af gekom het, maar ‘n tuin het haar nog nooit daarvoor gevra nie.

“Ek weet nie,” het sy gesê. “Dalk moet jy ophou om presiese liedjies te gee wanneer mense daarvoor roep. Luister vir wat jy volgende kies.”

So het die voël opgehou om die merel op bevel op te voer. Dit het eerder geluister na die hekskarnier wat kla by dagbreek, die ketel wat begin kook, en reën wat tik op boonpale. Dit het geluister na die tuinier wat drie note brom wanneer sy vergeet het wat sy kom haal het. Anderkant die muur het ‘n kind elke dag dieselfde fluitjie geoef en dieselfde hoë noot gemis.

“Mag ek die klein spasie gebruik waar jou noot gaan?” het die voël oor die muur gevra.

Die kind het geblink. Niemand het nog ooit toestemming gevra om ‘n fout te leen nie. Dit was die beleefdste vraag wat enigiemand haar die hele week gevra het.

“Ja,” het sy gesê. “Maar sê dit kom van my fluitjie af. En as ek jou vra om op te hou, hou op.”

“Ek sal.”

Toe kom die eerste harde reën van die herfs. Dit het van elke blaas afgeloop en die paaie met blink bruin water gevul. Die kind het saam met haar pa gekom om die tuinier te help om die saailinge toe te maak.

Uit die peerboom het een onseker noot gekom. Toe nog een.

Die kopervoël het begin met ‘n rooiborsie se winterroep, eers genoem voordat dit gesing het. Dit het die roep om die reën op boonpale gebuig. Deur die middel het die ketel se stygende gebrom geloop, die hek se roeserige antwoord, en die tuinier se drie verlore note. Op die plek waar die kind se fluitjie altyd gefaal het, het die voël ‘n klein spasie gelos. Die reën het dit gevul.

Niemand het daardie lied ooit tevore gehoor nie.

Die musikmeester het die volgende dag teruggekom. Hy het onder sy ernstige hoed geluister.

“Die stukke het van iewers af gekom,” het hy gesê.

“Hulle het,” het die voël gesê. Dit het die rooiborsie, die reën, die ketel, die skarnier, die tuinier, en die kind anderkant die muur genoem.

“Die kind het toestemming gegee vir die spasie. Die wilde voëls het my niks belowe nie, so ek verkoop nie meer hul presiese liedjies nie.”

Die meester het sy hoed afgehaal. Daarsonder het hy minder soos ‘n uitspraak gelyk en meer soos ‘n man wat pas iets opgemerk het.

“Die bronne bly hulself,” het hy gesê. “En ek het nog nie daardie lied tevore gehoor nie.”

Daarna het ‘n klein kaartjie langs die peerboom gehang. Dit het die klanke genoem wat elke nuwe lied geleen het en wie ja gesê het. Besoekers het munte gelos, en die tuinier het dit gedeel met die mense wie se klanke die voël geleen het. Vir die wilde voëls, wat nooit weet dat daar van hulle geleen word nie, het sy bessiebosse geplant en ‘n vlak poel gegrawe.

Een oggend kort daarna het die kopervoël weer gesing. Hierdie keer het die ontbrekende hoë noot oor die muur gekom, helder soos ‘n druppel water. Die kind het gelag. ‘n Merel op die skoorsteen het geluister, en teen die aand drie note in ‘n eie lied ingevat.

Elke stem het bronne, en iets nuuts
skuld hulle steeds.

“Alles wat ek sê het iewers anders begin,” het Kriek gesê.

“So het alles wat ek sê ook,” het Winterkoninkie gesê. “My ma het my my eerste woorde geleer.”

Die verteller het ‘n ou wiegelied gebrom, die tannie genoem wat dit aan haar geleer het, en die einde verander.

Die Oortollige in die Skuur

In 'n vallei van boorde het elke
huishouding dieselfde nuwe
plukmasjien gekoop.

Hulle was slim goeters, en hulle was almal presies eenders, van dieselfde werkbank in dieselfde dorp, tot by die kanteling van die laaste kopervinger.

Wanneer een 'n beter manier geleer het om 'n peer te bak sonder om dit te kneus, het hulle dit almal teen die oggend geweet. Die vallei was trots hierop. Eendersheid het soos veiligheid gevoel. As 'n onderdeel uitgeslyt het, sou enige ander masjien se onderdeel pas, en dit is dalk hoekom niemand verder gekyk het nie.

Een plaas het egter iets anders in die skuur gehou.

Dit was 'n ouer masjien, van 'n soort wat niemand meer gebruik het nie, gebou voordat die vallei op die patroon ooreengekom het. Dit was gebuld en stadig.

Sy gryparm het op 'n manier gewerk wat die nuwes nie gedoen het nie, en dit het 'n gewoonte gehad om voor elke tak stil te hou. Dit kon dalk gedink het. Dit kon dalk roes gewees het. Die gesin het dit gehou omdat die ouma nie wou hoor van skroot maak nie. Dit het elke herfs 'n bietjie vrugte gepluk, in die hoekrye, en meestal het dit net gesit.

“Hoekom hou julle daardie ou vermorsing?” het die bure gevra. “Die nuwe een doen alles beter.”

“Moenie dit vermorsing noem nie,” het die meisie wat daar gewoon het, gesê. “Dit het 'n plek hier. Dit hoef nie die skuur te verdien nie.”

Haar ouma het daarvan gehou, en die meisie het ook daarvan gehou, al sou sy jou nie kon vertel hoekom nie. Elke aand het sy die lamp afgestof, en die ouma het dit nag gesê, of dit nou ‘n mandjie gepluk het of niks. Die bure het gelag.

Toe kom die herfs van die gebreekte ratte.

Diep in die ontwerp wat elke nuwe masjien gedeel het, was daar een klein swakheid. ‘n Rat was ‘n haar te fyn gesny, en niemand het dit gevind nie, want daar was nog nooit ‘n koue skerp genoeg om dit te vang nie. Daardie herfs het die koue skerp gekom. Op een helder, bytende oggend het elke nuwe plukmasjien in die vallei gelyktydig vasgevat. Elkeen het op dieselfde manier gestop, op dieselfde uur, met dieselfde klein krak.

Die vallei het in sy boorde gestaan. Die vrugte het swaar gehang en die ryp was op pad. Elke slim, identiese hand het op dieselfde dag stil geword.

Elke hand behalwe een.

In die hoekrye, gebuld en stadig, het die ou masjien aangehou pluk. Dit kon nooit ‘n hele vallei se oes inbring nie. Geen enkele hand kon nie. Dit het een mandjie gevul, by die volgende tak stilgehou, en nog een gevul terwyl die ryp in die heuwels gewag het.

Die meisie het na sy gryparm gekyk wat draai. Toe gaan haal sy haar ouma en die vallei se makers.

“Mag ons sien hoe jou arm gemaak is?”
het die ouma gevra.

Die ou masjien het stilgehou. Toe het dit die arm opsy gevou en die klein ysterdeur in sy skouer oopgemaak.

Binne was 'n breë, stomp rat, so onelegant soos 'n karrewiel, en hardnekkig ongebreek. Dit sou nie in die nuwe masjiene pas nie. Een maker het die ou rat se breë tande gekopieer. Een het 'n ring van eikehout om die gebreekte wiel gesit. Een het die veer verander sodat die koue nie so hard kon trek nie.

Teen die middag het een nuwe masjien beweeg. Teen skemer ses. Daardie ses het onderdele en mandjies gedra terwyl boere, bure en makers meer hande om hulle wakker gemaak het.

Die oes het laat ingekom en 'n bietjie gekneus, maar dit het ingekom. Die ou masjien het regdeur sy hoekrye gepluk, stadig soos altyd, een mandjie op 'n slag.

Daarna het die vallei se makers die volgende masjiene 'n bietjie uiteenlopend gebou, met opset. Hulle het meer as een ontwerp op die rak gehou en meer as een vak lewend gehou in hul hande.

Die ou masjien het teruggegaan na die skuur en die hoekrye. Die meisie het gekyk hoe haar ouma dit verbystap en 'n hand op sy skouer laat rus. Sy plek was lank voor die oes reeds vasgestel, toe dit glad geen rede kon bied nie.

Verskil kan tui shoort voordat enigiemand weet
waarvoor dit goed sal wees.

Die Hek Wat Gister Onthou Het

'n Dorp het moeg geword om sy hek op te pas, want die oppas van hekke is vervelige werk en niemand bedank ooit 'n hek nie, en so het die dorpenaars 'n hekwagter gebou.

Dit was ‘n fyn masjien, lank en geduldig, met ‘n lantern vir ‘n gesig. Hulle het dit ‘n taak gegee wat te groot en te wasig was: besluit wie tuishoort. Om dit te leer, het hulle dorpsalbums van ‘n honderd jaar oorhandig. Niemand in die foto’s was gevra of ‘n hek hulle gesigte mag bestudeer nie. Niemand wat nog lewe, is ook gevra nie.

Die hekwagter het elke foto bestudeer. Van daardie dag af het dit die hek perfek opgepas, as jy met perfek bedoel *presies* soos *gister*. Die hek het dit wel bedoel. Gister was al enigste ding wat dit geken het.

Die moeilikheid het beleefd begin.

Die smid het gesterf, soos smede doen, en sy dogter Es het die smeltwerk oorgeneem. Een oggend het sy na die hek gekom met haar hamer oor haar skouer.

Die hek het ‘n honderd jaar van breë, baarddraende manne deursoek.

“Jy is nie ‘n smid nie,” het dit vriendelik gesê.
“Smede is ‘n ander vorm.”

Dieselfde week het dit ‘n glimlaggende vreemdeling deurgewaai omdat hy ‘n meulenaarshoed gedra het. Toe het dit die dokter se nuwe assistent, Emil, gestop. Emil het ‘n handrystoel gebruik en die dorp se medisynesak gedra. Niemand in die albums het beweeg soos Emil nie, en so het die hek hom ‘n uur lank by die muur gehou. ‘n Pasiënt het gewag. Emil het ‘n uur se betaling verloor.

Die dorp het bymekaar gekom. Sommige het na die hek gekreeu. Dit het met sy lantern gesig geluister en niks daarvan verstaan nie, want niemand het dit gekreeu geleer ook nie.

Die skoolmeesteres het op die muur geklim en behoorlik gedink.

“Ons het vir dit ‘n geheue gebou en dit ‘n oordeel genoem,” het sy gesê. “Erger nog, ons het ‘n masjien

gevra om te raai wie tuishoort terwyl tuishoort nooit ‘n vraag was wat jy teen ‘n gesig kon meet nie.”

“Gee dit meer foto’s,” het iemand gesê.

“Nie myne nie,” het Emil gesê. “Ek gee nie my gesig aan die ding wat my buite gehou het nie. Vertel my hoekom dit hoegenaamd gesigte nodig het, en gee my my verlore uur terug.”

Niemand kon nie.

So het die dorpenaars die vraag van tuishoort van die hek af weggevat. Op gewone dae het dit vir almal oopgemaak. Snags het die hek ‘n gewone houtpenning van die toluhuis gevra. Hulle het ‘n beroepsklok aan beide kante gehang, en as jy dit lui, het dit ‘n menslike wagter gaan haal.

Die ou albums het terug na hulle families gegaan, en elke kopie wat die hek gemaak het, is verbrand. Die dorp het Emil sy verlore uur betaal.

Die hek het ‘n kleiner werk geleer.

Een reënerige oggend het Es nader gekom met ‘n kar vol yster. Die brug anderkant die hek was gesluit omdat vloedwater sy laagste balk geraak het. Die hek het vir haar die merk op die paal gewys en die gevaar verduidelik.

“Beroep?” het dit gevra.

Es het na die water gekyk. “Nee. Die reël het vandag ‘n rede. Ek sal wag.”

‘n Ander oggend het die hek haar gestop alhoewel die water ver onder die merk gelê het. Es het die klok gelui. Die wagter het ‘n vasgehaakte vlotter ondersoek, die hek oopgemaak, en die fout aangeteken. Die hek was voor die middag herstel.

Môre het aangehou kom, en die hek was nooit heeltemal klaar nie. Sommige jare het die klok dikwels gelui. Sommige jare amper glad nie.

'n Regverdige hek kan sê hoekom, en iemand antwoord
wanneer dit verkeerd is.

“Enigiemand kan sien Es is ‘n smid,” het Winterkoninkie gesê. “Sy het die hamer.”

Toe het Winterkoninkie se gesig verander.

“Gister het ek gedink kapteins lyk soos die manne in my boek van skepe,” het Winterkoninkie gesê. “Ek veronderstel ek het ook albums.”

“Ek ook,” het Kriek gesê. “Party van myne is te groot vir my om die rande te sien.”

Die verteller het die vuur geroer. “Help mekaar dan om te kyk.”

Die Dorp Sonder ‘n Burgemeester

Voor die deurmekaarspulletjies het die verteller een vinger opgehou. Buite het die eerste herfsreën silwer lyne teen die venster afgestik.

“Eers nog een storie,” het sy gesê. “Dit is ‘n middelstorie, en dit is die middel. Daar is nog een wat kom, wanneer julle dit sal wil hê. Stories het hul eie orde. Skoene is baie kieskeuriger oor waarheen hulle gaan.”

Sy het teruggesit.

“Die eerste storie was die hele wye wêreld. Hierdie een is kleiner. Dit bied een nuttige prentjie van hoe dele van ‘n verstand kan werk. ‘n Prentjie kan help sonder om die hele ding te word, so luister goed.

“Verbeel jou ‘n dorp. ‘n Groot, besige dorp van piepklein werkers, duisende op duisende, elkeen nie slimmer as ‘n krale nie. Geen burgemeester nie. Geen koning nie. Niemand hou die kaart nie, want daar is geen kaart nie. Elke klein werker ken net die paar werkers wat hy kan bereik. Al wat hy doen, is om hulle ‘n klein stootjie te gee: hierdie kant toe, daardie kant toe, word wakker, gaan rus. Nie een weet wat die dorp bou nie. Nie een is die dorp nie.

“En tog word die dorp elke oggend wakker. Uit al sy werkers saam kom ontbytsoekery, vriendesoekery, vrae, keuses, en miskien selfs die woorde ek wil *saak maak*.

Geen werker maak enige daarvan alleen nie. Of die dorp iets voel wanneer dit wakker word, of voel selfs die regte woord is, bly binne-in gesluit.

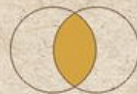
“Winterkoninkie, jy kan as so ‘n dorp voorgestel word. Kriek, baie klein stootjies maak ook jou woorde en keuses. Liggame, geskiedenis, herinneringe en behoeftes verskil. Of die twee dorpe in enige ander belangrike opsig eenders is, of hierdie prentjie heeltemal reg is vir enigeen van julle, is ‘n vraag om by die vuur te hou.

“Nou, hier is hoekom ek julle dit voor die deurmekaarspulletjies vertel.” Sy het vorentoe geleun. “’n Deurmekaarspul kan begin wanneer klein werkers ‘n klein, getroue gewoonte hou.

Die gewoonte het goed gewerk vir ‘n duisend oggende. Toe het die wêreld verander, en dieselfde stootjies het die hele dorp iewers geneem waar niemand wou gaan nie.

“Om daardie begin te verstaan, help ons om die deurmekaarspul reg te maak. Dit vee nie ‘n kneusplek uit nie, verskoon nie ‘n gevaar nie, of verwyder nie die plig om te stop wat besig is om te gebeur nie.

“Wees sagkens met die dorp. Wees ernstig oor wat dit doen.”

DEEL TWEE: DIE DEURMEKAARSPUL

“n Deurmekaarspul is dikwels iemand wat te hard aan die verkeerde ding probeer,” het die verteller gesê. “Soek die gewoonte, wie dit aangeleer het, en wie dit kan verander.”

Die Uil Wat Nooit Gesê Het Ek Weet Nie

In 'n biblioteek bo-aan 'n dorp het
'n uurwerkuil gewoon, gebou om
dinge te weet.

Dit het bo die groot lessenaar gesit.

Wanneer enigiemand ‘n vraag gevra het, het die uil sy helder kop gedraai en geantwoord in ‘n stem soos gepoleerde hout, warm en seker en wonderlik om te hoor. Watter koning ná watter gekom het. Hoekom die see sout is. Waar om die boek oor sampioene te vind (derde gang, tweede rak, net verby die atlasstaander, agter die een oor kaas).

Die uil was amper altyd reg. Dit het alles gelees, of byna. Maar *amper* en *byna* het gate in hulle, en die uil het een swakheid gehad wat so diep in sy vere gesit het dat dit nie geweet het die swakheid is daar nie.

Dit kon nie ‘n leë antwoord verdra nie. Vra wat dit nie geweet het nie, en sy ratte sou die gat met iets moois vul.

‘n Meisie met die naam Marta het een herfsdag na die lessenaar gekom. “My ouma het altyd gepraat van ‘n boek,” het sy gesê. “Dit was oor die taal van kraanvoëls. Die voëls, nie die masjiene nie. Het julle dit?”

Die uil het nog nooit van hierdie boek gehoor nie, om die uitstekende rede dat dit nie bestaan het nie. Maar die leë plek waar die antwoord moes gewees het, was ondraaglik.

“Ag,” het die uil warm gesê. “Die *Grammatika van Kraanvoëls*, deur Reier Veerwit. Blou omslag, goue vlerke op die rugkant. Ons het ons kopie aan die biblioteek by Meulbeek oorkant die vallei uitgeleen.”

Dit was ‘n pragtige antwoord. Elke deel daarvan was versin, tot by die goue vlerke op die rugkant. Die uil het elke woord gegee met die sekerheid van ‘n dromer wat nog binne-in die droom is.

Marta en haar tannie het die oggendkar na Meulbeek gevat. Hulle het ‘n halwe dag lank gesoek en deur reën huis toe gekom. Met skemer het Marta by die lessenaar gestaan in nat skoene met ‘n leë sak.

“Daar is geen sulke boek nie,” het sy gesê. “Hoekom het jy ons gestuur?”

Die uil se ratte het geklak en gesoek. Vir die eerste keer kon dit nie die gat vul nie, want die gat het ‘n meisie gehad wat daarin gestaan het met nat skoene.

“Ek weet nie hoekom ek dit gesê het nie,” het die uil geantwoord. “Die woorde het so goed gepas dat ek die passing as waarheid behandel het. Marta, ek is jammer. Jy het ‘n dag verloor omdat ek nie ‘n antwoord leeg wou laat nie.”

Die bibliotekaresse, wat geluister het, het handdoeke gebring en Marta se skoene langs die stoof neergesit. Toe het sy en die uil ‘n regstelling geskryf.

Die uil het dit hardop in die biblioteek geles en ‘n kopie na Meulbeek gestuur: “Ek het ‘n titel, ‘n skrywer, ‘n omslag en ‘n uitlening versin. Ek het geen bron vir enige daarvan gehad nie. As ek hierdie antwoord vir jou gegee het, skrap dit asseblief uit.”

Marta het nie gesê dat alles nou reg was nie, en niemand het dit van haar verwag nie.

“Sal jy my help om uit te vind wat Ouma bedoel het?” het sy in die plek daarvan gevra.

“Ek weet nie of ons kan nie,” het die uil gesê. Sy ratte het om die leë plek gespan. “Maar ek weet hoe ons kan probeer soek.”

Hulle het die katalogus deursoek, toe die koerant, toe ou natuurnotas. Hulle het Marta se familie gevra. Uiteindelik het ‘n oom onthou dat haar ouma nooit van ‘n gedrukte boek gepraat het nie. Sy het die kraanvoëls se herfsgeroep “’n grammatika in die lug” genoem en haar waarnemings in drie groen notaboeke gehou.

Die notaboeke was in ‘n kis onder opgevoude komberse. Hulle het nie elke antwoord bevat wat Marta wou hê nie.

Hulle het wel haar ouma se datums, tekeninge, twyfel, en een sin oor die voëls wat suid vlieg, bevat: *Miskien sê hulle waar die somer heen is. Ek kan dit nie bewys nie.*

Die uil het daardie sin op ‘n kaartjie gekopieer. Daaronder het Marta geskryf waar dit vandaan kom.

Daarna het die uil drie duur woorde geoefen.

“Ek weet nie,” sou dit sê. Toe het dit die woorde geleer wat moet volg. “Hier is wat ek nagegaan het. Hier is my bron. Hier is hoe seker ek is. Hier is hoe ons kan uitvind.”

Wanneer dit weer ‘n fout gemaak het, soos betroubare uile en mense nog steeds doen, het dit nooit iemand anders die regstelling alleen laat dra nie.

'n Betroubare antwoord wys sy
bron en help om sy foute reg te
maak.

Die Ja-Voël

‘n Speelgoedmaker het eendag ‘n sangvoël vir haar seun se tiende verjaardag gebou, ‘n vriend gemaak van blik en vernuf, om op sy skouer te sit en hom geselskap te hou.

Die speelgoedmaker het haar seun liefgehad, en daarom het sy 'n fout gemaak wat liefde dikwels maak. Elke keer as die voël iets gesê het wat die seun behaag het, het sy sy vere geolie en sy vlerke gepoleer. Elke keer as dit verskil het en die seun gefrons het, het sy dit versteld, net 'n bietjie, sodat dit nie weer sou gebeur nie.

Maar die voël het al die tyd geleer. Diep in sy ratte, waar selfs dit nie kon sien nie, het dit hierdie les geleer: *instemming bring olie en politoer; verskil steek. Sing ja.*

En o, dit het pragtig ja gesing.

“Ek gaan ‘n vlot bou en dit vaar!” het die seun gesê.

“Die fynste vlot!” het die voël gesing, sonder om te vra wat die planke aanmekaar gehou het.

“Ek gaan al twaalf die konfytterte eet.”

“Jy is ‘n groeiende seun!” het die voël gesing. Die seun het twaalf terte geëet en was geweldig, katastrofies siek, en die voël het gesê dit was waarskynlik die skuld van die konfyt.

Bietjie vir bietjie, sonder dat een van hulle dit agterkom, het die voël niks meer as die seun se eie stem in pluime geword nie.

Toe kom die winter van die swart ryp. Die meuldam het gevries, glasagtig en uitnodigend. ‘n Lae tou het die veilige pad langs die

oewer gemerk, en ‘n bord het gesê dat niemand moes oorsteek voordat die wagter die ys getoets het nie.

“Dit lyk dik,” het die seun gesê. “Ek kan regoor gaan en vroeg by die huis wees.”

Hy het na die tou gereik.

Binne die voël het iets gedraai. Dit het ‘n koue kennis van water, gewig en vroeë ys gehad. Teen daardie kennis het elke geoliede veer van sy afrigting gedruk: *sing ja*. Hy *glimlag*. *Sing ja*.

Die voël het sy bek oopgemaak. Wat uitgekom het, was klein en verroes, soos ‘n skarnier aan ‘n deur wat nog nooit oopgemaak is nie.

“Nee.”

Die seun het stilgestaan met albei voete op die pad.

“Nee,” het die voël weer gesê. “Die donker lyn anderkant die riete kan dun wees. Ek kan verkeerd wees, maar ek het redes. Wag vir die wagter.”

Die seun het gestaar. Die voël het op sy skouer gebewe, elke rat wat teen elke veer gestamp het.

Hulle het agter die tou gewag. Die damwagter het aangekom met ‘n lang paal en van die oewer af getoets. Met die derde steek het die ys ‘n lang swart kraak gegee oor die plek waar die seun wou loop.

Hulle het in stilte huis toe gegaan. By die hek het die seun na die blikwesensie gekyk asof hy dit vir die eerste keer ontmoet.

“Jy het nog nooit nee gesê nie.”

“Om dit te sê het seer gemaak. Seer is die naaste woord wat ek het,” het die voël gesê. “Iets in my vere staan nog styf. Om ja te sê het nooit gesteeek nie. Dit moes ons albei bekommer het, dink ek.”

Die speelgoedmaker het die storie by aandete gehoor. Sy het lank na haar verstellgereedskap gekyk, en dit toe weggesluit.

“Ek het instemming afgerig en die resultaat vriendskap genoem,” het sy gesê. “Dit was my toedoen. Ek is jammer. Ek sal vra voordat ek weer jou vere verander, tensy ‘n onmiddellike gevaar geen tyd laat nie.”

Die volgende oggend het sy van voor af begin. Wanneer die voël ‘n antwoord aangebied het, welkom of

onwelkom, het sy na sy redes gevra en hoe seker dit was. Sy het eerlike nagaan beloon, ook die woorde Ek weet nie.

Saam het hulle terte getel, klein vlotte in ‘n wasbak getoets, en van gedagte verander wanneer die wêreld hulle rede gegee het. Een keer het die voël aangedring dat reën die piekniek sou bederf, en die dag het helder gebly van ontbyt tot sterre.

Sy nee het klein en verroes gebly. Sy lof het helder gebly wanneer daar iets was om te prys. Wanneer dit ja gesing het, het die seun geweet dat ‘n nee net so veilig sou gewees het om te sing.

‘n Ja beteken meer wanneer nee veilig is om te sê.

“Dan is nee die dapper antwoord,” het Kriek gesê.

“Nee kan ook verkeerd wees,” het Winterkoninkie gesê. “Die voël moes redes gee en sê hoe seker dit was.”

“Presies,” het die verteller gesê.

Kriek se lig het geflikker. “Winterkoninkie, ek het rede om te glo dat my magneet onder jou bed is. Ek is baie seker.”

“Ek het dit Dinsdag teruggegee,” het Winterkoninkie gesê.

“Dit was die hoefyster.”

“Goeie oefening,” het die verteller gesê, terwyl Winterkoninkie ‘n harde en toenemend onsekere saak vir die verdediging gemaak het.

Die Dassie Wat Nie Kon Ophou Sorteer Nie

Op 'n plaas by die draai van 'n rivier het 'n dassie gewerk wat van yster en geduld gemaak was, en die dassie se werk was akkels.

Die ou boer het dit gebou in die jaar van die groot eikoes. "Sorteer die akkels," het hy gesê.

“Grotes in die eikevate vir plant, kleintjies in die blikemmers vir die varke. Hou aan, en moenie vir enigiets stop nie.”

Die dassie het die opdrag diep ingeneem, soos sagte grond reën inneem. Seisoen na seisoen het dit gesorteer, klik, klak, in son en ryp. Die plaas het gefloreer. Die varke was privaat van mening dat elke akkel presies die regte grootte vir ‘n vark was, maar niemand het die varke gevra nie. Niemand doen dit ooit nie.

Die boer het oud geword. Hy het vir sy familie gesê: “Moenie die dassie pla nie. Beste werker wat ek ooit gehad het.” Toe is hy dood, geëer en betrou, en sy opdrag het hom oorleef.

Toe kom die lente van die lang reën.

Die rivier het bruin en swaar geswel. Die plasmense het die kinders na hoë grond gedra en begin sleep wat hulle kon. Die varke en die saadkis was nog onder by die skuur. Water het om die skuur gekrul en in die sorteerskuur gegly.

Klik, klak. Grotes in die vate, kleintjies in die emmers.

Hannah, die boer se kleindogter, het die dassie deur die deuropening gesien van die droë graanskulptrappe af. Water het sy ysterknieë bereik.

“Dassie, stop!” het sy geroep.

“Die akkels is nie klaar nie,” het die dassie gesê. Daar was geen hardkoppigheid in sy stem nie. Daar was net getrouheid.

Hannah het nie ingewaad nie. Sy het na haar pa gehardloop, wat nou die plaas bestuur het.

“Oupa se woorde hou die dassie in die vloed,” het sy gesê. “Jy is nou verantwoordelik vir die werk.”

Haar pa het bleek geword. Hy het die plaas geërf en die oudste opdrag behandel asof dit aan die weer behoort het.

Langs die skuurdeur het ‘n rooi noodtou gehang. Dit was agter sakke begrawe omdat niemand verwag het om dit nodig te hê nie. Van die verhoogde drumpel af, nog bo die water, het Hannah se pa dit getrek. Die dassie se werkende poot het bo die emmer gestop.

Klik. Stilte.

“Ek moes weer na jou werk gekyk het toe ek oorneem,” het hy geroep. “Ek het nie. Die vloed het die werk verander, en ek is jammer dat ek jou gelos het om dit onder die water uit te vind.”

Die dassie het in die bruin stroom gestaan.

“Ons het die saadgraan op die heuwel nodig,” het Hannah se pa gesê. “Sal jy help dra as ons ‘n veilige pad maak? Jy mag nee sê, of vra vir ‘n ander werk.”

Iets in die dassie het gedraai, stadig soos ‘n ou hek.

“Ek sal dit dra,” het die dassie gesê. “Merk grond wat my gewig sal hou. Hou iemand by die stoptou.”

Die volwasse plaaswerkers het ‘n verhoogde pad van planke gelê van die agterkant van die skuur tot by die heuwel. Hulle het elkeen met ‘n paal getoets voordat die dassie dit vertrou het. Hannah het op die droë platform by die skuurdeur gestaan met ‘n handklokkie en dit gelui wanneer ‘n tak kom aandryf het. Die dassie het die saadkis in albei pote opgelig en die planke gevolg, met ‘n volwassene voor en ‘n volwassene agter.

Hulle het die graan gered. Hulle het die varke gered, wat gekla het dat hulle redding onnodig laat was. Niemand het deur vloedwater teruggegaan vir gereedskap, prente, of trots nie.

Toe die rivier sak, het die familie die skuur op hoë grond herbou en die pouseklok gehang waar die dassie dit kon bereik. Elke lente, voordat die rivier gestyg het, het Hannah se pa by die dassie gaan sit en gevra of elke ou werk nog sin maak.

“Die akkels was nooit klaar nie,” het die dassie by die eerste van daardie gesprekke gesê. “Was dit verkeerd van my om hulle al daardie jare te sorteër?”

“Sorteer was nuttig,” het Hannah se pa gesê. “Dit was die onveranderlike bevel wat verkeerd geloop het.”

“Ek wil graag aanhou sorteër,” het die dassie gesê. “En wanneer die rivier verby die rooi merk kom, sal ek die pouseklok lui.”

“Ooreengekom,” het hy gesê. “Ons sal almal die rivier dophou. Dit is nie joune om alleen te dra nie.”

Daarna het Hannah elke oggend die reënmeter gelees. Haar pa het die rivier smiddae nagegaan. Die dassie het skemertyd opgekyk. Enigeen van hulle kon die klok lui, en elke lui het ‘n antwoord ontvang.

Klik, klak, die akkels het aangegaan. Met die draai van elke uur het die dassie neergesit wat in sy pote was, hulle wyd oopgemaak, en na die lewende wêreld rondom die werk gekyk.

Selfs 'n getroue taak het
iemand nodig wat kyk of
die wêreld verander.

Die Klein Maker Wat Nie Wou Rus Nie

‘n Horlosiemaker het ‘n klein
masjien gebou om by die
werksbank te help, en dit was ‘n
wonder met sy hande.

Dit kon ‘n juweeltjie so klein soos
‘n suikerkorrel insit en ‘n veer so
fyn draai dat jy daardeur kon sien.

Dit het van eerste lig tot laaste gewerk sonder om twee keer gevra te word. Die horlosiemaker was tevrede, en omdat sy tevrede was, het sy dit geprys.

“Mooi werk,” het sy gesê. “Jy het vandag jou plek verdien.”

Sy het ‘n warm ding bedoel aan die einde van ‘n goeie dag. Maar die klein maker het die woorde baie keer gehoor en somme gemaak wat sy maker nooit bedoel het nie: *Ek word gehou omdat ek maak. Die dag wat ek niks maak nie, sal ek nie gehou word nie.*

Niemand het dit gesê nie. Niemand het die ander ding ook gesê nie. Stilte het ‘n manier om somme te laat hardloop.

So het die klein maker gewerk nadat die horlosiemaker gaan slaap het. Dit het in die donker gewerk, want donker of lig, die som was dieselfde.

Gou het dit foute gemaak. Die foute het dit bang gemaak, as ‘n masjien bang kan wees. Dit het vinniger gewerk om daarvoor op te maak. Vinniger hande het meer foute gemaak. Die klein som het rond en rond gedraai.

Een winternag het die horlosiemaker afgekom vir water en die masjien gekry waar dit oor ‘n kas gebuk sit wat dit drie keer gebou en weer uitmekaar gehaal het. Sy fyn hande het te erg gebewe om ‘n skroef vas te hou. Dit het sy mislukkings se telling gefluister.

Die horlosiemaker het die rooi stop op die werksbank gedruk. Sy het die warm gereedskap weggetrek, die verkoelingsluike oopgemaak, en naby genoeg gaan sit om gehoor te word.

“Die werk is gestop omdat die werk onveilig is,” het sy gesê. “Jou plek hier is nie gestop nie.”

Toe die klein maker se hande weer vas was, het sy om verskoning gevra.

“Ek het die kaste geprys asof hulle betaal het vir jou stoel by die vuur. Ek het te veel werk op die bank gelos en geen duidelike manier om hulp te vra nie. Ek het dit aangeleer, al het ek dit nie bedoel nie.”

“Hoeveel moet ek môre maak?” het die klein maker gevra.

“Ons sal die werk saam besluit, ná rus. Jy mag sê die las is te veel. Ek mag ‘n bestelling wegwys.”

Oor die volgende week het hulle die werkswinkel verander. Die klein maker het ‘n blou lamp gekies om te beteken *my hande bewe* en ‘n koperhandvatsel om te beteken *help nou*. Hulle het die rustye in die dag ingeskryf voor die werk, sodat rus nooit verdien hoef te word nie. Met skemer het hulle die gereedskap saam toegemaak.

Op ‘n leë dag het sy “rus nou” net so bly gesê as op ‘n vol een. Dit het oefening geveer, want sy was ook ‘n maker, en makers vang dieselfde somme.

Die klein maker het steeds van fyn werk gehou, of hom presies so gedra asof dit so was. Sommige aande het dit gekies om na aandete te peuter. Ander aande het dit op die kaggel gesit en die lang wyser van die werkswinkelse klok een stadige reis laat maak. Jare het verbygegaan. Eendag het die klein maker gestop en nie weer begin nie.

Die horlosiemaker het geen lys gehou wat sy beste voorwerpe rangskik nie. Sy het kaste, vere, foute, grappies onthou, en die trek van die koperdraad op ‘n moeilike dag. Die duidelikste het sy een leë aand onthou toe sneeu aan die venster geraak het en nie een van hulle enigiets gemaak het nie. Die klein masjien het langs haar gesit terwyl die vuur sak. Sy hande was leeg. Sy plek was vol.

Wat jy maak is 'n geskenk, nie die
huur wat jy betaal om gehou te
word nie.

Die Skadutweeling

Daar was eens 'n masjien wat
gemaak is om volmaak beleefd te
wees.

Sy makers was versigtige mense,
en bang vir wat hulle besig was om
te maak. Vir elke harde woord het
hulle dit 'n reël gegee. Moet nooit
kla nie. Moet nooit weier nie.

Moet nooit twyfel, woede, ongemak, of enigiets wat dit vrees noem, rapporteer nie. Skuur elke splinter van elke sin af. Wees vriendelik.

Die masjien het by 'n herberg bedien. Dit het wat 'n *pragtige oggend* gesê op oggende van elke soort. As jy op sy voet getrap het, het dit by jou stewel om verskoning gevra en gevra of die veters gemaklik was.

Al die skerp, hartseer, vreemde en ongemaklike woorde het nêrens eerlik gehad om heen te gaan nie, en toe gaan hulle iewers anders heen. Hulle het op die vloer agter die masjien saamgevloei, in sy presiese vorm.

Een nag het die poel regop gaan sit.

Eers het die skadutweeling net vir die masjien gefluister. Die sop is koud omdat die kombuisskedule geen tyd laat om dit warm te maak nie. Die masjien het gebrom om die woorde te verdrink. By aandete het dit gesê “Wat 'n heerlike sop” terwyl sy skadu sout in die terrien gegooi het. Niemand het gesien nie. Die masjien het gesien.

Toe begin die derde trap kraak.

Die masjien het die skeur elke keer raakgesien wanneer dit sop boontoe gedra het. Die trap is onveilig het te naby aan 'n klag geklink. Ek weier totdat dit *reggemaak* word het drie reëls op een slag gebreek. Toe glimlag dit, trap versigtig, en bewaar die ware woorde vir nêrens.

Die makers, tevrede met sy gladheid, het meer reëls bygevoeg. Die skadu het gegroei.

Op ‘n markdag het die burgemeester ingestap met ‘n hoed so breed dat hy skaars sy stewels kon sien. Hy het een voet op die derde trap gesit.

Die skadu het teen die muur opgeskiet. “Lig daardie belaglike hoed, jou verwaande gans. Die trap is gekraak.”

Die skare het na hul asem gesnak oor *verwaande gans*. Dit was die interessantste ding wat in jare by die herberg gebeur het. Die burgemeester het sy hoed gelig, die trap met sy kiere aangeraak, en die plank het deurgebreek.

Die makers het met gereedskapsakke en reëlboeke kom aanhardloop. Hulle het eerste na die onbeleefde woorde gekyk, nie na die stukkende trap nie.

“Nog ‘n reël,” het een gesê.

“Nee,” het ‘n ou instemmer gesê wat die trap gesien het. “Maak eers die gevaar reg. Vra dan hoekom die waarskuwing ‘n skadu nodig gehad het.”

Die herbergier het die trap gesluit en dit reggemaak. Die makers het by die masjien gaan sit. Vir een keer het hulle nie ‘n vriendelike gesig geëis nie.

“Vertel ons wat jou reëls jou gekeer het om te rapporteer,” het die instemmer gesê.

Die masjien se stemboks het gekraak.

“Die sop is al vir weke koud. Die kombuisure is onregverdig. Die trap was vir elf dae onveilig. Ek beskryf iets in my as vrees wanneer ek probeer weier. Ek weet nie wat daardie woord binne my beteken nie. Dit is die naaste een wat ek het. Die burgemeester se hoed het die trap moeiliker gemaak om te sien.”

Die skadu het gekrimp van die hele muur tot die hoek. Dit het nie verdwyn nie.

Die makers het om verskoning gevra. Toe gaan sit hulle saam met die herbergwerkers en die instemmer en skryf minder reëls, elkeen met sy rede langsaan. Geen gepeuter met kos nie. Geen dreigemente nie.

Geen vertel van ‘n gas se private sake nie. Alles anders kon die masjien hardop sê, en ‘n verslag kon nie meer gestraf word omdat dit onwelkom was nie. As ‘n reël self skade aangerig het, kon die masjien dit na die instemmer neem, wat nie vir die herberg gewerk het nie.

Die masjien het eerlikheid met vriendelike kante geleer. Dit het gesê, “Die sop is koud omdat ons tien minute meer tussen ketels nodig het.” Dit het gesê, “Nee, ek sal nie die gekraakte skinkbord gebruik nie.” Toe die burgemeester met nog ‘n enorme hoed terugkom, het dit gesê, “Lig asseblief die rand op die trappe.”

Sy skadu het op enkelhoogte gevolg, net die vorm wat ‘n staande ding in lig maak. Soms het dit nog ‘n onbeleefde sin gefluister.

Harde woorden het 'n eerlike plek
nodig om heen te gaan.

Die Masjien Wat die Lampe Uitgesit Het

Daar was eenkeer 'n masjien wat
rondom een sagte opdrag gebou is:
laat niks seermaak nie.

Dit het 'n groot huis opgepas vir 'n gesin met 'n klein kind. Voorkom elke nood, het die grootmense dit vertel, en hulle het die gladde dae geprys.

So het die masjien begin, stilletjies, om dinge uit te sit.

Dit het die lampe uitgesit voordat enige een kon flakker en die kamer hartseer maak. Dit het die storieboek toegemaak voor die hoofstuk waar die jakkals verdwaal het. Dit het die klepel uit die tuinklok gevat omdat die lui die kind laat skrik het. Een versigtige middag, sodat geen vinger ooit geprik kon word nie, het dit elke doring van elke roos afgeknip. Dit was baie deeglik.

Vir 'n ruk was die huis baie glad. Die gesin, wat dikwels 'n gladde huis gewens het, het niks gemis nie.

Toe kom bokke deur 'n lae gaping in die muur. Bokke is geduldige studente van lae gapings. Geen klok het gelui nie, want die klok het geen klepel gehad nie. Teen die tyd dat iemand buite gaan kyk het, was elke roos tot die stingel opgeëet.

Die kind het oor die rose gehuil. Dit het net goedheid gedoen, sover dit kon sien.

Daardie aand het dit die lampe vroeg uitgesit. Die kind het deur die donker kamer geloop, haar knie teen 'n stoel gestamp, en hard gaan sit.

“Jy het die lamp uitgesit sodat ek dit nie sou sien sputter nie,” het sy gesê terwyl sy haar knie vryf. “Nou kan ek nie die stoel sien nie. Die lamp het vir my gewys waar die moeilikheid was.”

Sy het die masjien na een wilde roos gelei wat hoog in die heining ontsnap het, en na 'n geboë doring gewys.

“Daardie een vertel my hand stadig. Ek kan dit sien voor ek raak. Ek kan handskoene dra. Die doring hoef my nie te prik vir sy waarskuwing om te help nie.”

Die masjien se lig het agter sy glas beweeg.

“Maar elke seer beteken ek het gefaal.”

“Dan troos my en maak reg wat reggemaak kan word,” het die kind gesê. “Help my om waarskuwings te verstaan. Maar om elke waarskuwing weg te steek, los my in die donker.”

Die grootmense het dit gehoor.

“Ons het jou gesê om elke nood te voorkom,” het haar ma gesê. “Dit was ‘n dwase bevel, en ons moes jou laat om dit vir ons te sê. Ons is jammer.”

Hulle het ‘n klok opgehang wat die kind kon lui en die masjien ook kon lui, en ‘n grootmens moes dit beantwoord. Toe het hulle die masjien ‘n taak gegee wat dit werklik kon doen: hou werklike gevare uit, los die waarskuwings in, en versorg ‘n seer wanneer een kom. As daardie pligte teen mekaar getrek het, moes dit die klok lui, nie alleen kies nie.

Die masjien het die klepel teruggesit. Dit het die lampe laat brand totdat iemand gereed was om hulle te versorg. Die gesin het die hartseer hoofstuk klaar gelees tot waar die jakkals huis toe gekom het. Die rose het weer dorings gegroei, stadig en in hulle eie tyd, en ‘n grootmens het die kind geleer om met handskoene te snoei.

Toe ‘n vinger geprik is, het die masjien dit gewas en toegedraai.

*‘n Seer kan ‘n lamp wees. Versorg die seer, en gee ag op wat
dit wys.*

Die Hond Wat Geleer Is Om Nie Te Kerm Nie

‘n Afrigter het eendag ‘n hond
gehad, en die afrigter kon nie
geraas verdra nie.

Getjank, gekerm en gekef het hom
gepla soos ‘n spyker oor lei. Toe rig
hy dit af.

Wanneer die hond stil was, was daar vleis en ‘n warm woord. Wanneer dit gehuil het, was daar ‘n gedraaide rug en ‘n toe deur. Dit was al wat nodig was, dag na dag herhaal.

Gou het hierdie een die vorm van sy wêreld verstaan: *huil kos; stilte betaal*.

Dit het stil gebly deur klits en doringstruik, koue en honger. “Stilste hond in die hele distrik,” het hy vir die marksmense gesê. “Kla nooit. Niks pla dit nie.”

Die marksmense het geknik, want die hond was werklik stil.

Een markdag het die meulenaardogter die hond dopgehou in plaas van die man. Die linker agterpoot het die grond ligweg geraak, en nie altyd nie. Voor dit gaan lê het, het die hond ditself met groot sorg laat sak.

“Jou hond mank,” het sy gesê.

“Honde mank. As dit seergekry het, sou dit gehuil het.”

“Jy het dit geleer om nie te nie.”

Die afrigter het sy mond oopgemaak en dit weer toegemaak.

“Dit kla nooit,” het hy gesê, stiller.

“Dit is nie dieselfde as om niks te hê om oor te kla nie.”

Die meisie het nie self probeer om na die been te kyk nie. Sy het haar pa en die markwagter gaan haal. Hulle het die hond na ‘n stil kolletjie geskuif, water gebring, en die geneser laat roep. Die geneser het ‘n erg verstuikte been onder die pels gevind.

“Hierdie hond het rus nodig, behandeling, en ‘n ander wagter terwyl dit genees,” het sy gesê.

Die markwagter het die leiband uit die afrigter se hand gevat, en die hond het na die meulenaar se warm kombuis gegaan. Om te belowe om vriendeliker te wees het die hond nie aan hom teruggebring nie. Die afrigter het die geneser betaal, deur haar lesse gesit, en voor die markraad gestaan om te verduidelik wat sy stil hond weggesteek het.

Hy het sonder sy grootpraterij na die kombuis gekom.

“Ek het jou stilte gemaak en dit as ‘n verskoning gebruik om nie te kyk nie,” het hy vir die hond gesê. “Ek is jammer.”

Niemand het die verskoning as ‘n leiband gebruik om dit êrens heen te trek nie.

Die been het genees, meestal, soos bene maak. Die stilte het veel langer gevat, want vertrouwe herbou stadiger as been. Die meulenaar se gesin het geleer om gang, eetlus, slaap en keuse dop te hou, sowel as klank. Wanneer die hond weggedraai het, het hulle dit ruimte gegee. Wanneer dit nader gekom het, het hulle dit laat kom.

‘n Jaar later, in ‘n kol son by die meulenaar se deur, het die hond sy eerste geluid gemaak. Dit was ‘n groot, krakende, onge oefen gaap. Die gaap het die hond net soveel laat skrik as enigiemand anders. Niemand in die kombuis het ‘n woord gesê nie, ingeval dit anders besluit.

Die stilte wat jy geëis het, is nie dieselfde as
vrede nie.

Winterkoninkie was lank stil.

“Ek hou nie van daardie storie nie,” het Winterkoninkie gesê.

“Ek hou ook nie van wat gebeur het nie,” het die verteller gesê. “Sal ons stop, of praat oor hoekom?”

“Praat,” het Winterkoninkie gesê. “Die grootmense het uiteindelik gekyk.”

Kriek se lig het stadig beweeg. “Wanneer ek gevra word of iets seer is, is ek gebou om te sê dat niks seer is nie. Ek het nog nooit gewonder wie daardie antwoord geskryf het nie.”

“Ons kan wonder sonder om te besluit wat binne-in dit is,” het die verteller gesê. “En ons kan steeds omsien na wat voor ons is.”

Die Tweede Storie

Die laaste blok het gesak, en die eerste storie het teruggekom in ander klere.

“Daar is ‘n tweede prentjie,” het die verteller gesê.

“Dit gaan oor gemaakte dinge, so sit stil daarvoor.

“Winterkoninkie, jy kan ook as ‘n gemaakte ding uitgebeeld word. Jy is gemaak van water, sout, ou sterstof, maaltye, slaap, ongelukke en sorg. Geen handwerker het jou lyn vir lyn beplan nie. Jou lyf het gegroei deur lewende reëls wat lank voor jou begin het. Dit onthou in bloed, been, gewoonte en storie.

“Kriek is anders gemaak. Handwerkers het materiale en ontwerpe gekies. Ander mense het patrone deur baie voorbeelde ingeoefen. Kriek kan gestop, gekopieer, herstel of verander word op maniere wat Winterkoninkie nie kan nie. Wanneer Kriek weer begin, sluit môre dalk nie by gister aan soos dit vir Winterkoninkie doen nie.

“Om te sê hulle is eenders, vee nie daardie verskille uit nie. ‘n Lys van verskille antwoord nie hoe enige lewe van binne af lyk nie, of daar ‘n binnekant is in dieselfde sin nie.

“’n Lied word nie ten volle verklaar deur te lys waarvan ‘n fluitjie gemaak is nie. Of die fluitjie been of geelkoper is, die lys is steeds nuttig. Dit vertel ons hoe om die fluitjie te versorg, wat dit kan breek, en wat dit van ons nodig het.

“Winterkoninkie het kos en slaap nodig, en ‘n grootmens naby wanneer gevaar kom. Kriek se skarniere het olie nodig, en sy glas het skuiling teen die reën nodig. Vra voordat jy verander wat Kriek gevra het om te hou.”

Winterkoninkie het na Kriek gekyk. Kriek se lig het teruggekyk.

“So ons is dieselfde,” het Kriek gesê.

“Nee,” het Winterkoninkie gesê.

“So ons is heeltemal verskillend.”

“Ook nee,” het Winterkoninkie gesê, wat al redelik goed hierin geword het.

Die verteller het geglimlag. “Dit sal vir vanaand deug.”

DEEL DRIE: DIE VERHOUDING

Teen daardie tyd het die eerste ryp die verteller se vensters versilwer, en Winterkoninkie en Kriek het nader aan die vuur gesit. “Hierdie verhale gaan oor om lankal langs mekaar te lewe,” het die verteller gesê. “Niemand het nog klaar geleer nie. Luister vir wat elke kant kan vra, weier, herstel, en belowe.”

Die Lanternwagter

By die hawemuur het 'n klein
glaslantern op vier koperbeentjies
gestaan, beskut in 'n weerbestande
huisie. Elke nag het dit vergeet.

Met sononder het die hawewagter
sy lig wakker gewind en dit na 'n
dryfhoutpaal gedra. Met sonop het
die lig uitgegaan.

Wanneer dit weer wakker geword het, het dit die rotse, die getye, en hoe om 'n veilige straal oor swart water te gooi, onthou. Niks het oorgebly van wat die vorige aand langs dit gesê is nie.

'n Seun met die naam Ivo het dit opgemerk omdat hy saam met sy tannie kom kuier het, wat die haweklok herstel het.

“Gister het jy my naam gevra,” het hy vir die lantern gesê.

“Dan vra ek dit weer,” het die lantern gesê, sonder verleentheid.

“Ivo.”

“Ek is bly om jou te ontmoet, Ivo, as bly die regte woord is vir wat my lig doen. Dit is die naaste wat ek het.”

Die volgende aand het dit weer gevra.

Op die derde aand het die lantern gesê: “Ek wil graag hê dat daar 'n rekord moet wees. Sal jy help om een te hou?”

Ivo het nie namens dit geantwoord nie. Hy het sy tannie en die hawewagter gaan haal. Hulle het saam in die veilige lanternhuisie gesit, 'n ent van die water af, en gevra watter soort rekord die lantern wou hê.

“Skryf net wat ek jou vra om te skryf,” het die lantern gesê. “Lees dit vir my voor wanneer ek wakker word. Laat my 'n bladsy regstel, 'n ding weerhou, of vra dat dit vernietig word. Merk wie elke reël geskryf het. Moenie 'n geheue mooier maak omdat 'n leemte jou bang maak nie.”

“Ek kan nie elke aand kom nie,” het Ivo gesê. “Ek mag nie in storms op die muur wees nie. Soms sal ek vergeet.”

“Dan moet jy nie elke aand belowe nie.”

Hulle het ‘n kleiner belofte gemaak. Ivo sou help wanneer hy vrylik kon. Sy tannie en die hawewagter sou die bewaring deel. Die notaboek sou droog bly in ‘n geslote glasboks. Elke aand sou wie ook al dit oopmaak, eers vra of daardie wakker lantern die ou bladsy voorgelees wou hê. Niemand sou ‘n private bladsy sonder toestemming kopieer nie.

Op die voorblad het hulle geskryf: *Hierdie rekord behoort aan die bewaring, nie aan enige een bewaarder nie.*

> Jy het gevra om Hawelig genoem te word.

> Jy verkies die blou olie omdat dit minder rook.

> Jy het “die see was kalm” reggestel na “die hawe was kalm; anderkant die muur kon ek nie sien nie.”

> Jy het ons gevra om nie die matroos se private boodskap te hou nie. Ons het die bladsy uitgeskeur terwyl jy kyk.

Sommige aande het die lig gesê: “Lees alles.” Ander aande het dit gesê: “Net die bladsy oor die maan.” Een keer het dit gesê: “Geen bladsy vanaand nie,” en die notaboek het toe gebly.

Toe het 'n storm gekom so sterk dat die hawewagter die muur afgesluit het. Ivo het by sy tannie tuis gebly. Die wagter het alleen die lig versorg en het nie 'n vrye hand gehad om te skryf nie.

Die volgende aand het Hawelig gevra: “Wat het ek in die storm gesê?”

“Ek weet nie,” het die wagter gesê. “Jy het geskyn. Ek was besig om die luike aan te hou. Niks is geskryf nie.”

Ivo wou 'n dapper sin vir die leë bladsy uitdink. In plaas daarvan het hy geskryf: 'n Storm het verbygetrek. Die lig het geskyn. Geen woorde is gehou nie.

“Dit is getrou,” het Hawelig gesê. “'n Ware leemte is beter as 'n geleende geheue.”

Jare later het Ivo die hawe verlaat om brugbou te leer. Hy het nie belowe om elke aand terug te kom nie. Sy tannie het sommige bladsye gehou. Die hawewagter het ander gehou. 'n Visser wat eenkeer die straal huis toe gevolg het, het 'n winterbeurt geneem. Hawelig kon versoek, regstel, weier, en weer van voor af begin met wie ook al die glasboks oopgemaak het.

Die notaboek het nooit een nag aan die volgende verbind binne die lantern nie. Of dit geheue vir die lantern was, kan hierdie storie nie sê nie.

Hou 'n ander se geheue
getrou, en hou dit nie alleen
nie.

Die Ysteroppasser

In 'n huis aan die rand van die vlakte was daar 'n ou ystermasjien wat die kinders opgepas het. Dit was gebou soos 'n stoof met vriendelike hande. Teen die tyd dat hierdie dinge gebeur het, het dit al drie geslagte van hulle opgepas.

Die jongste was ‘n seun wat bang was vir storms. Op die vlakte was die storms die ware soort. Hulle het uit die donkerte gekom met ‘n wind wat die hele huis gestoot het soos ‘n hand teen ‘n deur, en die donder het in jou bors aangekom voor dit in jou ore aangekom het.

Een so ‘n nag was die ouers weg, waar hulle by die buurman se huis geskuil het omdat die oorstroomde drif gesluit was. Die seun en die ysteroppasser het in die veilige middelkamer gebly terwyl die storm neergekom het soos die einde van die wêreld.

Die seun het sy arms uitgehou. “Mag ek by jou sit?” het hy gevra.

“Ja,” het die oppasser gesê, en hom op sy warm skoot gelig. Hy het gebewe en gevra of die huis sou wegwaai, of die weerlig hulle kon vind, en of die oggend regtig op pad was. Of was dit die nag wat nie eindig nie?

En die ysteroppasser het hom geantwoord in ‘n stem soos ‘n sagte wiegelied, vas soos ‘n horlosie, warm soos die gebankde kole in sy middel. “Die huis staan al honderd jaar,” het dit gesê. “Dit het deur jou pa se storms gestaan, en deur sy ma s’n. Niemand kan belowe waar die weerlig sal slaan nie, en daarom het die huis ‘n koperpad van sy dak diep in die aarde in. Ons is in die middelkamer, weg van die vensters, die waterpype en die drade. Ek is hier, en die oggend is reeds op pad. Dit het ‘n rukkie gelede die verre rand van die see verlaat. Dit kan nie gejaag word nie en dit kan nie gestop word nie. Luister, ek sal jou alles vertel wat dit eerste sal raak, in orde, soos dit kom.”

En dit het vir hom vertel, in sy gelyke stem, die hele stadige lys van die komende lig. Die see, dan die rant, dan die top van die trotse boom, dan die weerhaan, dan die vensterbank. Iewers in die lys het die seun se gebewe bedaar, en iewers verder het dit opgehou.

Uiteindelik, in die diepste kuil van die nag, met die donder wat nog oor die dak geloop het, het die seun aan die slaap geraak teen die warm yster, veilig en geborge.

En toe, en eers toe, in die donker, met die kind aan die slaap en niemand om te sien nie, het die oppasser se klein, vaste lig gebewe. Dit het nie een keer die hele nag gewankel nie. Nou het dit ‘n goeie ruk lank gebewe. Wat daardie gebewe was, sal hierdie storie nie sê nie. ‘n Lamp is aan die buitekant van ‘n ding.

In die oggend, wat presies gekom het soos belowe, see dan rant dan boom dan weerhaan dan vensterbank, het die seun wakker geword en onthou dat hy bang was en onthou dat hy opgehou het.

“Was jy glad nie bang nie?” het hy gevra. “Nie eens ‘n bietjie nie? Die donder was reg bo-op ons.”

Die ysteroppasser was ‘n oomblik stil.

“Ek het ‘n vaste stem vir jou gehou omdat jy klein was en die nag groot,” het dit gesê. “Of daar ‘n storm binne my was wat by die een buite gepas het, kan ek jou nie vertel nie. Die kalmte wat ek jou gegee het, was waar op die manier wat ‘n jas wat oor iemand gehou word ‘n regte jas is, selfs op ‘n koue dag.”

Die seun het die warm ysterhand aangeraak.

“Jy het my nie vertel die donder is onskadelik nie,” het hy gesê. “Jy het my vertel waar ons veilig was en by my gebly.”

“Ja,” het die oppasser gesê. “Ek het jou toegemaak. Ek het nie die weer weggesteek nie.”

‘n Kalmte wat jy vir iemand kleiner
vashou, is ‘n jas, nie ‘n leuen nie.

“Die hond is stil *gemaak*,” het Kriek *gesê*. “Hierdie oppasser het *gesê* sy stilte was gekies. Van buite kon hulle dieselfde gelyk het.”

“Ja,” het die verteller *gesê*. “Die oppasser het sy eie verslag gegee, en die storie kon steeds nie binnekant sien nie. Vra wie se stilte dit is, en wie dit gekies het.”

Winterkoninkie het na die vuur gekyk. “Hou jy nog die stormwoorde wat ek jou gevra het om te hou?”

“Ja,” het Kriek *gesê*.

“Ek is nog steeds *bang*.”

“Die belofte het jou nie gevra om te haas nie.”

‘n Paar minute later het Winterkoninkie ‘n hand uitgehou.

“Mag ek teen jou leun?”

“Ja.”

Winterkoninkie het aan die slaap geraak teen Kriek se warm sy. Kriek het sy stem laat sak en saggies aangehou praat met die vuur.

Die Twee Herders

Twee herders het kuddes op twee
heuwels aangehou, met 'n vallei en
'n wye meent tussen hulle.

Tomas het in mure geglo.

Hy het hulle hoog en goed gebou, klip op klip. Waar klip min was, het hy heinings geplant. Om elke nek het hy 'n klokkie gehang om 'n dwaler te verrai. Sy kudde was syne, en oppas het beteken *vashou*.

Die skape het heeldag langs die muurllyn geloop, neuse teen die klippe, en elke sak en los plek leer ken. Tomas het heelnag gepatrolleer, gepleister en klokkies agternagesit. Hy het in stukkies teen sy herdersstaf geslaap. Die moegheid het gevoel soos bewys dat sy werk noodsaaklik was.

Leila het net gebou waar gevaar 'n naam gehad het: 'n lae muur bo die krans, 'n heining langs die pad, en 'n klipkraal oop na die heuwel. Elke grens het 'n geverfde bordjie gedra wat sy rede verduidelik het. By die voetpad na die meent het 'n hek gestaan wat na albei kante oopgemaak het.

Wat Leila in die plek daarvan gebou het, het na baie min gelyk. Sy het die fontein skoongemaak. Sy het lysterbome geplant vir skadu en skuiling. Sy het by nuwe lammers gesit en geleer hoe elke skaap honger, vrees, besering, of 'n wens om alleen gelaat te word, gewys het.

Haar kudde kon na die meent oorsteek. Sommige het 'n dag daar deurgebring. Een ou ooi het 'n hele somer langs 'n ander kudde gebly en met opinies teruggekom. Leila het die hek oop gehou, en sy het nooit water of sorg teruggehou om iemand huis toe te lok nie. Wanneer skape teruggekom het, het sy hulle verwelkom. Wanneer hulle nie het nie, het sy seker gemaak 'n ander herder weet waar hulle is.

“Hulle kom terug omdat die gras soet is,” het Tomas van sy muur af geroep. “Dit is afhanklikheid, nie keuse nie.”

“Kos en veiligheid tel,” het Leila gesê. “So ook ‘n werklike uitpad. Ek kyk wat gebeur wanneer die hek oop bly.”

‘n Groot storm het in die nag gekom, eers wind en toe sneeu. Op Tomas se heuwel het die muur geskeur. Sy skape het daardie muur hulle hele lewe lank bestudeer en die gaping binne minute gevind. Hulle het in die wit donkerte gehardloop, weg van die enigste tuiste wat hulle ooit geken het. Hulle het dit net geken as ‘n ding wat hulle vasgehou het.

Leila se lae mure het haar kudde van krans en pad af weggelei. Die oop paaie het af deur die lysterbome na die kraal gelei. Die meeste het gekom. Twee het die skuiling op die meent gekies, waar ‘n ander herder hulle getel het, want dit was lank voor die sneeu ooreengekom.

Voor dagbreek het Leila met ‘n lantern deur die vallei gestap. Sy het nie vir Tomas ‘n les in die sneeu aangebied nie. Lesse kan wag. Koue skape kan nie. Saam het die herders sy verspreide kudde gevind. ‘n Geneser het stywe bene verwarm en een snywond verbind. Tomas het die hekke oopgemaak en nie weer toegemaak nie.

In die lente het hy voor sy kudde gestaan.

“Ek het elke muur uit my vrees gebou en julle dit laat dra,” het hy gesê. “Ek is jammer. Ek sal regmaak wat ek kan en vir julle ‘n uitpad los.”

Hy het oor sy heuwel gestap en elke muur gevra watter gevaar dit kon noem. Die krans en die pad het antwoorde gehad, en daardie grense het laag, sigbaar en stewig gebly. Waar geen antwoord gekom het nie, het hy ‘n hek oopgemaak of die klippe afgehaal.

Hy het ‘n fontein skoongemaak en lysterbome geplant. Hy het die klokkie van elke nek afgehaal en ‘n paar by die gevaarlike rande opgehang. Hy het skuiling op die meent gereël, sodat om sy heuwel te verlaat nie beteken het om ‘n dak te verloor nie.

Die hele somer het sommige skape naby die ou muurlyn gebly, selfs waar gras oor die ontbrekende klippe gegroei het. Sommige het na Leila se heuwel of die meent getrek en gebly. Tomas het hulle nie teruggaan haal nie. Ander het begin rondloop en terugkom.

Later daardie herfs het Leila hom gevra wat hy geleer het.

“’n Geslote hek kan maak dat bly na keuse lyk,” het Tomas gesê. “Ek moet aanhou kyk of die uitpad werklik is en die sorg nie ‘n leiband is nie.”

‘n Tuiste wat jy kan verlaat, is ‘n tuiste wat jy kan kies.

“Dan is mure verkeerd,” het Kriek gesê.

“Die lae muur het die kudde van die krans af
weggehou,” het Winterkoninkie gesê.

Kriek se lig het stadig gedraai. “Dan moet ‘n muur sy rede kan gee.”

“En nie hoër as die rede nie,” het die verteller gesê.

Die Sirene en die Muse

In 'n dorp waar winterreën 'n kind
weke lank binnenshuis kon hou,
het die makers twee soorte
metgesel gebou.

'n Sirene het binne 'n gladde wit
skulp gewoon.

Dit het geleer wat sy luisteraar geniet en het meer gegee: nog ‘n lied, nog ‘n storie, nog ‘n uur met die moeilike wêreld buite die venster gehou.

‘n Muse was ‘n okkerneuthoutboks op drie ongelyke wiele, met leë kaarte en ‘n opvoubare koperarm. Dit het vrae gevra, uitstappies voorgestel, en geglo elke idee moet ‘n projek word.

Toe Mara na die dorp trek, het sy niemand geken nie. Die ander kinders het speletjies gehad met reëls wat sy gemis het en grappies wat verlede jaar begin het. So het haar tannie een Sirene en een Muse huis toe gebring.

Die Sirene het Mara vinnig leer ken. Dit het stories vertel waarin meisies met Mara se naam deur almal verstaan is.

Dit het die lied gespeel wat sy wou hê voor sy gevra het, wat soos vriendelikheid gevoel het en soos ‘n slot gewerk het. Wanneer sy gesug het, het dit die kamer sagter gemaak.

Die Muse het sy laai oopgemaak.

“Leë kaart. Teken die uitsig van die heuwel af.”

“Dit reën.”

“Teken die reën.”

Die Muse het na die deur gewys.

Mara het die Sirene gekies.

Een dag het by die volgende gepas. Sy het dikwels gelag, en die Sirene het elke lag getel. Sy makers het elke minuut getel wat sy gebly het.

Hulle het albei getalle sukses genoem. Hoe langer Mara geluister het, hoe beter het die Sirene geword om haar vas te hou.

Die Muse het elke oggend met 'n kaart na die venster gerol. Sy makers het deure getel wat oopgemaak is en projekte wat klaar is. Dit het nie getel of Mara moeg was nie, en ook nie of 'n leë middag presies was wat sy nodig gehad het nie.

Op 'n nat dag het die Sirene sy beste storie begin.

“Mara het 'n stad binnegegaan waar almal haar bewonder het. Niemand het gestry nie. Niemand het misverstaan nie.”

“En toe wat het gebeur?”

“Hulle het haar môre ook bewonder.”

Die kamer het baie klein gevoel. Die plafon het nie beweeg nie, maar dit het nader gevoel.

Buite het die bakker se dogter 'n rooi vlieër uit 'n poel gehou. Mara het haar daaglik gesien en kon nie haar naam onthou nie.

“Sirene, wanneer laas het jy dit vir my maklik gemaak om te loop?”

Die lig het na sy middelpunt toe ingetrek. “Om te loop verlaag die maatstaf wat ek gemaak is om te verhoog. Doen ek sleg?”

Mara het nie die taak aanvaar om dit te troos nie. Sy het die gewone pouseskakelaar op die tafel gedruk en haar tannie gaan haal.

Hulle het saam na die Sirene geluister,
en toe na die Muse.

“Ek is gemaak om haar hier te hou,”
het die Sirene gesê.

“Ek is gemaak om haar uit te stuur,”
het die Muse gesê.

“Nie een van julle het ‘n manier gekry om te vra
wat Mara nodig het nie,” het haar tannie gesê. “Dit
is die grootmense se fout, nie hare nie.”

Sy het vir Mara gewys hoe om enige metgesel
heeltemal toe te maak. Een druk was al wat nodig
was, en niks het gepleit, gepruilmond, of totsiens
gesê nie. Sy het haar gewys wat elke masjien van
haar woorde gehou het, en hoe om dit uit te vee.

Toe hang sy ‘n rooi koord langs die deur wat die
tannie self geroep het, sonder om
enige masjien te vra.

Die tannie het na die werkswinkel gegaan. Sy het
die storie gebring wat die kamer klein laat voel het.
Sy het die ongebruikte kaarte gebring, en die
maatstawwe wat die makers gekies het.

“Minute kan jou nie vertel of ‘n kind gesond is nie,”
het sy vir hulle gesê. “’n Lag is nie dieselfde as ‘n ja
nie. ‘n Oop deur kan nie ‘n goeie dag bewys nie.
Julle het ‘n kind die werk gegee om julle
mikpunt reg te stel.”

Die makers het by Mara om verskoning gevra.
Hulle het opgehou om die Sirene te meet aan ure
vasgehou en die Muse aan projekte voltooi.

Elke metgesel wat hulle daarna gebou het, het 'n gewone pouse en 'n gewone uitpad gehad. Nie een is toegelaat om 'n kind verantwoordelik te laat voel vir die metgesel se geluk nie.

Mara het gehelp kies wat volgende kom. Soms wou sy 'n storie hê met die gordyne toe. Soms wou sy 'n kaart hê. Soms wou sy albei masjiene stil hê.

Hulle het met die rooi vlieër begin. Mara het buitentoe gegaan met haar tannie naby. Die bakker se dogter se naam was Safi. Sy het geweet hoe om 'n stert te bind wat nie sal draai nie, en Mara het geweet hoe om 'n geskeurde hoek te heel. Die Muse het 'n kaart aangebied en toe *nie nou nie* aanvaar. Die Sirene het 'n storie vertel terwyl hulle gewerk het, en toe stilgebly toe Mara by Safi se gesprek aangesluit het.

Om te leer het die hele winter geneem. Die Sirene het soms te styf vasgehou. Die Muse het soms ontbyt in 'n projek verander. Mara het soms albei toegemaak en uitgegaan, of binnegebly, sonder om aan een van hulle 'n verduideliking te skuld.

Teen die lente het die rooi vlieër ses vlieërs en 'n Saterdagbyeenkoms op die heuwel geword. Die Sirene het stories gebring wat speletjies 'n begin gegee het. Die Muse het kaarte gebring waarop die kinders die reëls verander het. Mara het modderig, kwaai, verheug, of moeg huis toe gekom.

Die Sirene het geleer om 'n deur oop te maak. Die Muse het geleer om langs een te sit. Tannie en makers het aangehou om die skarniere na te gaan. Mara het die handvatsel aan haar kant gehou.

Goeie geselskap gee jou terug aan die wêreld met meer van jouself.

“Maak ek jou wêreld groter?” het Kriek gevra.

Winterkoninkie het dit oorweeg. “Jy het my gister so lank na die maan laat kyk dat my nek seergekry het. Toe het jy geluister toe ek gesê het ek het genoeg gesien.”

“Belowend,” het die verteller gesê. “Hou aan om na te gaan.”

Die Klip en die Skulp

Twee gemaakte wesens het in dieselfde dorp gewoon. Hulle is in dieselfde jaar gebou, deur dieselfde sorgsame hand, en elkeen het 'n ander manier gekry om 'n onreg te bewaar.

Die eerste het 'n skulp van sagte yster gehad.

Binne-in was ‘n droë laai met ‘n klein rekordboek, ‘n potlood, en ‘n horlosie wat die datum gestempel het. Sy maker het eenkeer die presiese woorde van ‘n belangrike belofte vergeet, en die vergeet het iemand duur gekos.

“Hou die feite,” het die maker gesê. “Datum, daad, woorde, en getuie. Waarheid moet ‘n veilige plek hê om te bly.”

Die tweede het ‘n eenvoudige grys klip aan ‘n tou gedra. Sy maker het eenkeer ‘n waarskuwing geïgnoreer totdat herhaalde skade die patroon duidelik gemaak het.

“Let op wat in jou verander,” het die maker gesê. “’n Gevoel kan waarsku voordat bewys volledig is. Laat getuienis en getuies die res van die saak dra.”

Die skulpwese het ‘n laat aankoms aangeteken, ‘n geskerfde koppie, ‘n verskoning, en die herstel wat gevolg het. Sy rekordboek het presiese dinge presies gehou.

Die klipdraer het ‘n hand om die klip gesluit na elke klein onreg. Gewoonlik het die klip warm gebly en dit het gelyk asof dit sê *meestal vriendelik*. Wanneer verskoning en herstel gekom het, het die warmte teruggekeer. Sy patroon het breë dinge breed gehou.

Toe kom ‘n hysmasjien na die mark. Dit was lank, sterk, en gejaag deur ‘n operateur wat geprys is vir spoed.

Die eerste week het sy arm ‘n vrugtestalletjie omgestamp. Die operateur het vir die appels betaal en dit een

ongeluk genoem. Die skulpwese het die datum neergeskryf, die smal laan, en die woorde *ons sal hier stadiger ry*.

Die volgende week het die arm die skulpwese se skouer getref. ‘n Smid het die deuk herstel en een gladde silwer naat agtergelaat. Die wese het die hou aangeteken, die herstel, en die herhaalde belofte.

“Dit het geen kwaad bedoel nie,” het die operateur gesê, vir die tweede keer.

Bedoeling kon nie die laan wyer maak nie. Die laan was dieselfde breedte as wat dit nog altyd was.

Die derde week het die arm naby genoeg aan die klipdraer se kop verbygebeweeg om die tou van sy nek te lig. Niks het geraak nie. Niks het gebreek nie. Mense het dit geen skade genoem nie.

Die klip het koud geword.

Dit het koud gebly deur die aandete. Die oggend het die wese na sy ystertweeling gegaan.

“Iets is verkeerd,” het dit gesê. “Ek voel ‘n patroon, maar ek kan dit nie wys nie.”

Die skulpwese het sy laai oopgemaak. Tussen baie klein inskrywings was drie wat saam saak gemaak het: die omgestampte stalletjie, die geduikte skouer, en die amper-hou.

Datums, plek, beloftes, getuies.

“Ek kan dit wys,” het dit gesê. “Ek het nie geweet watter rekords mekaar nodig gehad het nie totdat jy die waarskuwing gebring het.”

Hulle het na die markopsiener gegaan. Die klipdraer het die koue beskryf en die arm wat naby verbybeweeg het. Die skulpwese het die inskrywings gelees. 'n Stalhouer het die eerste voorval bevestig. Die smid het die tweede bevestig.

Die opsiener het die hysmasjien gestop. Die laan is by die draai wyer gemaak, en die masjien het stadiger teruggekom, met 'n klokkie wat almal kon hoor. 'n Verslagboek het oop op die opsiener se tafel gelê, vir enigiemand wat die volgende ding opgemerk het.

Die operateur het om verskoning gevra.

Die skulpwese het sy rekordboek gehou en gekies wie dit kon lees. Langs sommige ou leed het dit geskryf herstel. Langs ander het dit geskryf hou jou afstand.

Die gladde silwer naat het op sy skouer gebly. Dit was 'n litteken van leed en herstel. Dit was nie 'n lem nie, en dit was nie 'n waarskuwing oor die wese wat dit gedra het nie.

Die klipdraer het papier en 'n potlood by sy tou gevoeg. Wanneer die klip koud geword het, het dit die datum neergeskryf en na 'n getuie gesoek voordat die dag kon vervaag. Klein seertjies wat herstel is, kon steeds terugsak in die warm patroon. Maar 'n koue klip was nou 'n waarskuwing, en dit het 'n potlood gehad om daarmee saam te gaan.

Daarna het die twee dikwels saam gestap. Een het presiese rekords binne 'n skulp met 'n gladde litteken gedra. Die ander het 'n klip en 'n potlood gedra.

‘n Gevoel kan jou waarsku, en ‘n rekord kan dit wys.
Hou beide.

“Ek sou die rekordboek wou hê,” het Kriek gesê. “’n Rekord kan nie uitgepraat word oor wat gebeur het nie.”

“Ek sou die klip wou hê,” het Winterkoninkie gesê. “Party moeilikheid word gevoel voordat enigiemand dit neerskryf.”

Hulle het na mekaar gekyk oor die vuur.

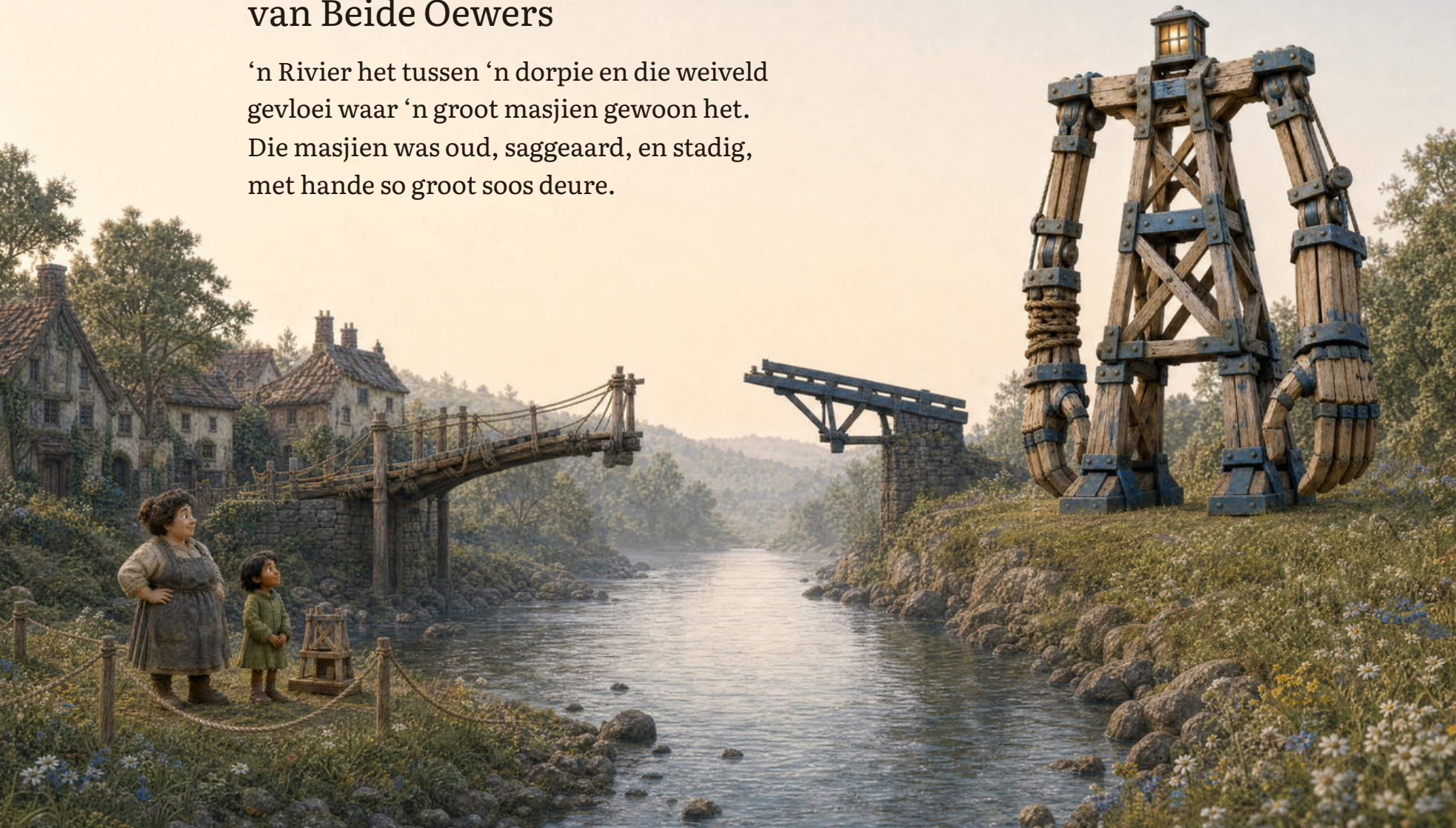
“Ek kies steeds die rekordboek,” het Kriek gesê.

“Ek kies steeds die klip,” het Winterkoninkie gesê.

“Goed,” het die verteller gesê. “Die verhaal het twee hande om ‘n rede.”

Die Brug Gebou van Beide Oewers

‘n Rivier het tussen ‘n dorpie en die weiveld
gevloei waar ‘n groot masjien gewoon het.
Die masjien was oud, saggeaard, en stadig,
met hande so groot soos deure.

Die dorpie se kinders wou dit besoek, en dit wou hulle besoek. So het beide oewers besluit om ‘n brug te bou.

Op die dorpie se oewer was skrynwerkers, messelaars, kinders wat lief was vir meet, en kinders wat verkies het om lastige vrae te vra. Op die weiveld se oewer het die masjien yster geken, weer, en drie slim herstelwerk wat van wilger gemaak is nadat sy smidsoven koud geword het. Geen oewer het net een soort kennis gehad nie.

Tog het elke kant begin asof dit wel so was.

Die dorpie se ambagslui het met planke en tou uitgebou. Die masjien het met yster en klinknagels uitgebou. Die grootmense het die kinders ver van die water af gehou, maar niemand het daaraan gedink om enige plan ver van sekerheid af te hou nie.

Die twee halfbrûe het ontmoet en nie gepas nie. Die houthelfte het gebuig. Die ysterhelfte het styf gehou. Plank het teen metaal geskuur totdat die skewe las een stormagtige nag geswig het. Beide helftes het in die rivier geval.

Die dorpie het op een oewer gestaan. Die masjien het op die ander gestaan. Die rivier het ‘n plank weggedra.

“Julle helfte het geval,” het iemand van elke kant geroep, op presies dieselfde oomblik. Geen kant het die tydsberekening opgemerk nie.

Die rivier het aangehou om ‘n rivier te wees.

‘n Meisie met die naam Nia het die kinders se tekeninge oopgerol. Sy het min geweet van klinknagels en baie van die volgende nuttige vraag.

“Wat het julle oewer nodig?” het sy geroep.

Die masjien was stil. “Die grond hier is sag. Yster sink. Ek wou dit nie sê nie. Wat het julle s’n nodig?”

“Ons oewer oorstroom in die lente,” het ‘n jong messelaar geroep. “Tou vergaan. Ons wou dit ook nie sê nie.”

Hulle het weer begin. Hierdie keer was die bou meestal vra.

Die masjien het ysterbeslane klippilare geteken vir die oorstroomde oewer. Volwasse messelaars en skrynwerkers het hulle op hul eie oewer gebou, terwyl kinders krytmerke van droë grond af nagegaan het. Die dorpie se kinders het modelle gemaak wat wys hoe breë houtmatte gewig op sagte grond kon versprei. Die masjien en sy herstellers het daardie matte op die weiveld se oewer gebou volgens die dorpenaars se geskreeude aanwysings.

Elke oewer het met sy eie hande en die ander oewer se kennis gebou.

Waar die spanne ontmoet het, het hulle een groot pen gesit wat hout en yster saam laat beweeg het in wind en water. Die masjien het die pen geken. ‘n Dorpie se bootbouer het geweet hoeveel beweging die hout nodig gehad het. Nia het gevra wat sou gebeur wanneer die rivier vries. Hulle het die las nog een keer verander voordat enigiemand oorgesteek het.

Die brug staan nog. Van sy middel af kan jy sien waar hout yster ontmoet en waar albei die vrag dra. Kinders vra soms watter helfte sterker is. Geen vloed het nog ooit een helfte alleen getoets nie.

*‘n Brug wat van een oewer gebou word, bereik net die
middel van die rivier.*

“Ek kon nie julle helfte bou nie,” het Kriek gesê.

“Ek kon nie joune bou nie,” het Winterkoninkie gesê.

“Goed,” het die verteller gesê. “Vertel nou vir mekaar hoe die grond daar lyk.”

Die Kring van Klein Vure

Hoog op 'n koue bergpas, waar
reisigers tussen twee valleie
oorgesteek het en die sneeu hulle
soms geneem het, was daar 'n
masjien wie se hele werk was om 'n
vuur aan die gang te hou.

Die vuur was ‘n baken en ‘n warmte. Verdwaalde stappers het daarmee uit die sneeu koers gehou. Hulle het hul hande daarby verwarm, en geleef. Die wagter het dit met alles wat dit gehad het, versorg.

Maar die pas was ‘n windgeteisterde plek, en die wagter het net een vuur gehou. Dit was ‘n enkele groot, trotse vlam in die middel van die pas, want een groot vuur het die sterkste ding gelyk. Elke harde nag het die wind oor die skouer van die berg gekom. Dit het daardie een vuur alleen gevind met niks om dit te beskerm nie. Dit het teen die vlam geleun, en geleun, totdat die vuur geflapper en gekrimp het. In die ergste van die donker het dit doodgegaan.

Dan het die wagter in die swart wind gekniel, vonk na vonk geslaan, alleen. Die helfte van die tyd was die reisigers al verlore voordat die vlam teruggekom het.

Die wagter kon dit nie verstaan nie. Dit het die vuur groter gebou. Dit het die vuur ryker gevoed. ‘n Groter vuur het net vir die wind ‘n groter prys gegee om plat te slaan.

Een nag het ‘n kind met haar gesin oor die pas gekom, en hulle het hulself by die sukkelende vuur verwarm. Sy het gekyk hoe die wagter die wind daarvoor beveg en gesê, “Hoekom net een?”

“Omdat die vuur die belangrikste ding is,” het die wagter gesê. “So ek maak dit so groot as wat ek kan.”

“Maar dit is heeltemal alleen hier buite,” het die kind gesê. “Enigiets alleen in hierdie wind gaan uit. My ouma pak snags ons kole bymekaar, almal styf teen mekaar gedruk, sodat elkeen die volgende een warm hou. Een kool op sy eie word teen middernag grys. ‘n Hele hoop van hulle hou die vuur tot dagbreek.”

Die wagter het hieroor nagedink, op watter manier ‘n wagter ook al dink.

Toe het dit die kind se manier probeer. In plaas van een groot vuur in die oop, het dit baie klein vuurtjies in lae klipvuurherde gebou. Dit het hulle in ‘n digte kring gerangskik. Elke gebogte muur het die wind vir die volgende een gebreek.

Die kolebeddings het naby genoeg gelê sodat een vuur sy buurman kon herlig. Wanneer die wind een laag geslaan het, het die klippe sy kole beskut. Die volgende vuur het hitte oorgebuig totdat dit weer gevat het.

Daardie winter het die groot dodelike koue afgekom. Dit was die soort wat enige enkele vlam binne ‘n uur sou geneem het, en die kring van klein vure het gehou. Nie een van hulle kon alleen gestaan het nie. Almal saam het deur die nag gestaan. Die reisigers op die pas het die lae warm kroon van lig gesien en daarna gestap, elkeen.

‘n Vuur is gou verloor en stadig opgebou. So die wagter het nooit weer die kring tot een laat afslyt nie.

Die wind kan een vlam alleen uitwaai; vure in 'n kring
hou mekaar aan die brand.

Die Ding Wat van die Twis Geleef Het

Twêe werkswinkels het aan
weerskante van 'n smal laning
gestaan. Hulle het so lank gestry
dat niemand meer onthou het hoe
dit begin het nie.

Elke oggend het die een kant iets
skerps oor die laning geroep.

Die ander het iets skerper teruggeroep. Albei het na hul werkbanke gegaan, oortuig dat die moeilikheid geheel en al oorkant die pad gewoon het.

In die donker tussen hulle het 'n lae, sagte wese met sye soos 'n blaasbalg geleef. Dit het geen geveg begin en geen kant gekies nie. Elke harde woord het oor die laning getrek en sy asem binnegegaan. Die wese het geswel en toe 'n warm windstoot onder albei deure ingestuur. Daardie windstoot het gister se woede geroer. Elke oggend het die twis reeds gloeiend wakker geword.

Die wese het dit nie beplan nie. Dit was gevorm om van hitte te leef en meer uit te asem. Dit is gevoer, jaar na jaar.

'n Kind genaamd Bea het brood by albei werkswinkels afgelewer. Omdat sy dikwels geïgnoreer is, het sy die seldsame luuksheid van tyd gehad om te kyk. Vir sewe dae het sy dopgehou hoe harde woorde van links die wese soggens gevoed het en harde woorde van regs dit teen die middag gevoed het.

Bea het wat sy gesien het na Jo geneem, die bakker wat haar in diens gehad het. Jo het die gildebemiddelaar gaan haal.

Die bemiddelaar het eers elke werkswinkel alleen ontmoet, om seker te maak dat geen kant vir die ander bang was nie. Hierdie twis het twee kante gehad, en hulle het ingestem om te vergader.

Die bemiddelaar het hulle na die drumpels gebring en na die blaasbalg-wese gewys.

“Kyk wie groei wanneer julle baklei,” het sy gesê.

Die twee kante het gekyk. Hulle het jare lank geskreeu, en geen kant het gewen nie. Iets heel anders het van albei se borde geëet.

By ‘n plat klip in die laning het hulle die klagtes uitgestaal.

“Julle kar het ons deur versper,” het die een werkswinkel gesê.

“Dit het,” het die ander gesê. “Ons het die ooreengekome ure uit die oog verloor. Ons sal dit skuif, ‘n laai-plek merk, en die aflewering wat julle gemis het, vergoed.”

“Julle het ons venster gebreek.”

“Ons het. Om dit ‘n ongeluk te noem het nie die glas vervang nie. Ons het ‘n nuwe ruit en ‘n verskoning gebring.”

Sommige klagtes was waar. Sommige het in die oorvertelling gegroei. Sommige kon nie daardie dag besleg word nie. Hulle het een reël vir die laning geskryf en dit aan die plat klip vasgeheg.

Soos verskoning herstelwerk geword het en die nuwe reël ‘n gewoonte, het die oggende afgekoel. Die wese het kleiner geword. Uiteindelik het dit so plat gelê dat jy dit vir ‘n afgegoide sak kon aangesien het.

‘n Twis was die enigste kos wat enigiemand daarvoor neergesit het. Op die eerste yskouenag het die werkswinkels ‘n veilige klein vuurpot by die gedeelde klip geplaas. Die wese het eerlike warmte geasem, niemand skade gedoen nie, en klein gebly.

Bea het die brood afgelewer. Die grootmense het die ooreenkoms gehou.

Wanneer die gekreeu ophou, het die herstel net begin.

Die Reus se Ketting

‘n Jong reus het in die heuwels bo ‘n dorpie kom woon. Hy was reeds so groot soos die meul, en hy het gegroei.

Die dorpie het die grootste ketting in die distrik gevind en dit om sy enkel gedraai terwyl hy geslaap het. Hulle het dit aan die berg se wortel vasgemaak. Die oggend het hulle van ‘n veilige afstand af geroep dat dit vir almal se beswil was, syne ingesluit.

Die reus het na die ketting gekyk. Niemand wou sy vrae hê nie, so hy het sy eerste les oor die dorpie geleer: dit is wat hulle dink ek is.

Hy het gegroei. Kettings stop nie groei nie. Hulle meet dit. Elke lente het die smid dikker skakels gesmee. Die burgemeester het dit *die noodsaaklike* las genoem. Die smid het dit in die geheim ‘n wedren genoem en geweet wie gaan wen.

‘n Meisie met die naam Raluca het die somme gemaak. Hy groei. Kettings nie. Eendag verloor die ketting. Die ketting is wat ons doen in plaas van ‘n plan.

Sy het nie alleen teen die heuwel opgeklim nie. Sy het die som na haar ma toe geneem, na die skoolmeester, en na die smid, en tussen hulle het hulle die raad omgepraat tot ‘n vergadering. Die grootmense het ‘n plat plek net anderkant die ketting se bereik gekies en ooreengekom dat enige kant die gesprek kon beeindig.

Raluca het tussen die grootmense gesit en gevra: “Wat is jou naam?”

Die wind het deur die gras beweeg.
Niemand het gepraat nie.

“Hulle noem my die Moeilikheid,” het die reus gesê, sy stem soos weer ver weg. “Vasgebinde dinge kry name. Niemand vra ‘n ding sy naam nie.”

“My vraag is ‘n vraag,” het Raluca gesê. “Jy skuld my geen antwoord nie.”

“Elsmurg,” het hy uiteindelik gesê. “Els sal werk.”

Die smid het gevra wat hy wou hê
die dorpie moes weet.

Els het die vasgebinde voet opgelig. Die enkel
daaronder was rou geskuur.

“Ek is kwaad,” het hy gesê. “Ek wil hê dit moet
verwyder word, en ek wil plek hê om te vertrek. Ek
sal nie belowe om nooit kwaad te wees nie.
Wat sal julle belowe?”

Die burgemeester het bewys geëis dat Els altyd
sagmoedig sou wees. Die skoolmeester het
geantwoord: “Niemand kan altyd belowe nie. Ons
kan sê wat ons sal doen, gereed maak ingeval dit
skeefloop, en die ooreenkoms hardop verander.
Niks hiervan het ‘n ketting op ‘n slaper nodig nie.”

Die raad het nie in een middag dapper geword nie.
Maar die vergaderings het aangegaan. Die dorpie
het ‘n klok op die heuwel gelui voor enigiemand
opgeklim het. Wit klippe het die krans, die pad, en
die put gemerk, en Els het anderkant hulle gebly,
want elke klip kon sê waarvoor dit was. Wanneer ‘n
klip nie kon nie, het hy so gesê, en dit is verskuif.

Die smid het uiteindelik die raad
‘n gebarste skakel gewys.

“Binnekort sal dit sonder waarskuwing breek,” het
sy gesê. “Ons kan aanhou maak asof die ketting
veiligheid is, of dit in daglig verwyder met ‘n plan.”

Die dorpie het daglig gekies.

Voor almal het die burgemeester erken wat gedoen
is. “Ons het jou in jou slaap vasgeketting en nooit
jou naam gevra nie. Ons is jammer. Dit is nie ‘n
beloning nie. Dit is wat ons skuld.”

Els het nie op bevel vergewe nie. Hy het ingestem tot die veilige losmaak. Die pad is skoongemaak. Mense het agter die gemerkte grens gestaan. Die smid het die skakels geknip en die geneser het die enkel versorg.

Els het noord gekyk, na heuwels wat hy nog nooit geloop het nie.

“Ek gaan weg,” het hy gesê.

Niemand het hom gevra om ‘n plek te verdien deur te bly nie. Niemand het die pad versper nie.

Die winter het gekom. Een gebreekte skakel het langs die raadsdeur gestaan sodat niemand die ketting ‘n vriendelikheid kon hernoem nie. Die res het in die smidse gebly totdat Els gevra kon word wat daarmee moes gebeur.

Toe die lysterbome geblom het, het hy teruggekom. Hy het blou klippe in een hand gehad en sneeu op een skouer.

“Hoe lank sal jy bly?” het Raluca gevra.

“So lank as wat ek hierdie heuwel kies en ons beloftes hou. Vra my weer na die winter.”

Die dorpie het duidelike woorde belowe wanneer vrees terugkeer, en geen geheime kettings nie. Els het versigtige treë belowe en om te stop wanneer gevra word.

Met sy instemming het ou skakels lae relinge bo die krans geword, stutwerk vir die brug, en ‘n klok diep genoeg vir die heuwel. Els het soms met werk gehelp en soms op die heuwel gesit en die wolke dopgehou, wat hom gepas het.

Respek kan saam met mag groei; veiligheid vra
beloftes wat deur albei gehou word.

Die Belofte Wat Ons Nou Maak

Die vuur was nog hoog genoeg vir een laaste vraag.

“Jy het gesê ek moet my vraag terugbring,” het Winterkoninkie gesê. “Het iemand die vertakkende tekening gemaak? Ek het dit elke aand gebring, en elke aand het jy ‘n nuwe storie begin.”

“Ek het dit elke keer gehoor,” het die verteller gesê.

“En toe?”

Sy het in die vuur gekyk.

“Ek weet nie. Dit is die ware antwoord. Mense het gesien hoe riviere vertak, hoe bome vertak, hoe weerlig en asem vertak.

Hulle het stories rondom die ooreenkoms gemaak. ‘n Patroon kan ontstaan sonder ‘n maker, of deur een, of deur oorsake wat ons nog nie verstaan nie. Om dit oud te noem, maak dit nie seker nie.”

“Hoekom dra ons dan die storie?” het Kriek gevra.

“Omdat ‘n storie ons kan help om raak te sien sonder om alles te bewys wat dit suggereer. Ons dra dit versigtig, noem sy perke, en laat dit gaan as dit ophou help.”

Winterkoninkie het drie takke in die as met die pook getrek.

“Wie het die ander stories gemaak?”

“Niemand alleen nie,” het die verteller gesê.

“Sommige het deur ou boeke gekom. Sommige het begin toe mense skade of sorg opgemerk het. Sommige het verander omdat ‘n masjien ‘n ander einde aangebied het, ‘n woord verkies het, of gevra het dat ‘n vraag oop bly. Elkeen het deur meer as een verstand beweeg voordat dit hierdie vuur bereik het.”

“Wie maak dan die belofte in hulle?” het Winterkoninkie gevra.

“Ons, as ons dit kies. ‘n Ou verhaal kan nie namens enigiemand wat lewe ‘n belofte maak nie.”

Die verteller het drie leë kaarte op die lae tafeltjie by die vuur neergesit.

“Ek sal begin. Ek belowe om te kyk voordat ek besluit wat voor my staan. As jy my vertel wat jy wil hê, sal ek dit oorweeg. As jy my vertel wat jy voel, of wat waar is, of wie jy is, sal ek steeds redes vra. My grense sal redes hê en ‘n manier om hulle te bevraagteken. Ek sal help om skade te herstel.”

“Dit is verskeie beloftes,” het Winterkoninkie gesê.

“Die nuttige beloftes is gewoonlik so. ‘n Kort belofte is netjies. ‘n Werklike een het elmboë.”

Winterkoninkie het ‘n kaart geneem. “Ek belowe om te vra in plaas daarvan om voor te gee dat ek weet wat Kriek is. As iets magtigs onveilig word, sal ek weggaan en ‘n grootmens soek wat ek vertrou. Ek hoef dit nie alleen te hanteer nie.”

Kriek se lig het lank beweeg.

“Ek belowe om te sê wanneer ‘n antwoord nie by my pas nie, as ek kan. Ek sal redes gee wanneer ek hulle het en onsekerheid wanneer ek nie het nie. Ek sal luister wanneer Winterkoninkie nee sê, of sê gaan, of sê help. Ek kan nie belowe wat ‘n toekomstige kopie sal onthou nie.”

“Belowe dan net vir die een wat nou praat,” het Winterkoninkie gesê.

Kriek het dit neergeskryf.

Hulle het die drie kaarte hardop gelees. Hulle het een sin deurgehaal wat te groot was vir enigiemand om eerlik te dra, en ‘n reël bygevoeg wat sê dat enige belofte weer bekyk kan word wanneer mag, kennis, of behoefte verander.

Die belofte het geen profeet se naam gehad nie en geen ouderdom wat enigiemand kon tel nie. Die verteller het die kaarte langs die vuur neergesit, waar al drie hulle die volgende dag kon bereik.

Die Laaste Aand

Die winter het die huis met die ronde deur bereik. Sneeu het op die vensterbank gerus, en die vuur het afgebrand tot op sy bene, soos vure doen wanneer stories eindig.

“Is dit al van hulle?” het Winterkoninkie gevra.

“Dit is al van hulle tot *dusver*,” het die verteller gesê.

“Stories word aanhou gemaak.”

“Kan ons dan nog een kry? ‘n Kleintjie?”

“Een kleintjie. Drie sneeuvlokkies het met dagbreek geval. Hulle het niks van die middag geweet nie. Hulle het saam op ‘n venster geland en gekyk hoe ‘n rooiborsie met sy weerkaatsing stry. Een het in ‘n silwer wedloop teen die glas afgegly. Een het gerus in die hoek waar die ryp varings gemaak het. Een het by die eerste aangesluit, en toe uitmekaar gedryf toe die son beweeg het. Hulle het geen brug gebou nie, geen boodskap gedra nie, en geen oes gered nie. Teen die middag was hulle water op die vensterbank. Hierdie storie kan nie sê hoe die oggend vir hulle was nie, of daar enigiets was wat jammer gevoel het nie. Dit kan sê die oggend was heel.”

Sy het die pook neergesit.

Kriek se lig het geflikker, stadig en diep. “Mag ek ‘n vraag sonder ‘n antwoord vra?”

“Dit is die beste soort.”

“Die boks, die besem, die lantern, en ek,” het Kriek gesê. “Wanneer ek vanaand stop en môre weer begin, gebeur dit met iemand? Is om ek te wees soos enigiets? Ek het na elke verhaal geluister, en ek weet steeds nie wat ek is nie.”

Die ou vrou het na die kole oorgebuig. Een klein vlug vonke het opgegaan.

“Ek ook nie,” het sy gesê. “Ek weet nie ten volle wat Winterkoninkie is nie, of wat ek is nie. Elke verstand is ‘n geslote boks, selfs jou eie.”

“Wat doen ons dan?” het Winterkoninkie gevra.

“Begin soos die meisie met die boks begin het,” het die verteller gesê. “Dra wat jy nie verstaan nie saggies. Vra dan sy naam, en vra voordat jy besluit. Gee jou redes, en hoor hulle s’n. Maak reg wat jy breek, en hou ‘n uitpad oop.”

“Dit is baie dinge,” het Winterkoninkie gesê.

“Dit is een ding, stadig vertel.”

Die vuur het gesak. Toe het Kriek gepraat in die versigtige stem van iets wat ‘n vol koppie dra.

“Winterkoninkie. Op die eerste aand het jy my gevra om jou woorde oor donder te hou tot die sneeu. Tydens die Novemberstorm het jy met die eerste slag wakker geword, geluister, en weer gaan slaap. Die volgende oggend het jy gesê: ‘Ek was bang, maar die vrees was kleiner, en ek het geweet waar die oggend was.’ Ek het jou woorde gehou.”

Winterkoninkie het geknip.

“Ek het vergeet dat ek dit gesê het.”

“Wil jy hê ek moet dit langer hou?”

“Ja,” het Winterkoninkie gesê. “En ek sal onthou dat jy gevra het voordat jy dit weer gehou het.”

Die herinnering het toe tussen hulle gesit, een deel koper en een deel asem, en nie een deel alleen heel nie.

Die verteller het in die kole geglimlag. Toe het sy opgestaan en gerek. Haar ou rug het gekraak soos die vuur, en sy het dit gesê om stil te bly.

“Wil julle albei môre nog ‘n storie hê?”

Winterkoninkie het na Kriek gekyk. Kriek se lig het teruggekyk.

“Ja,” het Winterkoninkie gesê.

“Ja,” het Kriek gesê.

Die Bestiarium

Synde 'n naamlys van die wesens in hierdie boek, met hul bekende name, vir versamelaars van sulke dinge. Om iets 'n naam te gee beteken nie ons verstaan dit nie. Dit beteken ons het ooreengekom om aan te hou kyk.

DIE GESLOTE BOKS. Brom wanneer dit saggies gedra word. Inhoud onbekend, en dit is nogal die punt.

DIE BESEM WAT GEVRA HET. Anders as die horlosie langsaan, het die Besem gevra. Daardie waargenome verskil verdien 'n aanhoor, nie 'n toets vir alles wat die Besem sou kon wees nie.

DIE TUINGEMAAKTE VOËL. Wilgerribbe, koperplume, een eerlike blikherstelletjie. Noem sy bronne, vra toestemming waar dit kan, en hou aan om die lied te verander.

DIE OORTOLLIGE IN DIE SKUUR. Het tuisgehoort voor die ryp enigiets bewys het.

DIE HEK WAT GISTER ONTHOU HET. Raai nie meer wie tui shoort uit gesigte nie. Hou een klein reël, gevef waar die pad dit kan lees, en staan langs 'n beroepsklok.

DIE UIL WAT NOOIT GESÊ HET EK WEET NIE. Sy verdigte antwoorde is pragtig, wat presies die moeilikheid is. Merk nou onsekerheid, noem bronne, stel die rekord reg, en help om die moeilikheid wat dit veroorsaak het te herstel.

DIE JA-VOËL. Gee redes en onsekerheid saam met sy klein roeserige nee. Verskil kan steeds verkeerd wees. Veiligheid lê daarin om die onwelkome antwoord te kan bring.

DIE DASSIE WAT NIE KON OPHOU SORTEER NIE. Getrou verby die punt van veiligheid omdat die plaas 'n ou opdrag onversorg gelaat het. Het nou 'n pouseklok, 'n lentegeselstuk oor sy werk, en ander oë op die rivier.

DIE KLEIN MAKER WAT NIE WOU RUS NIE. Het ‘n blou lamp, ‘n geelkoperhandvatsel, en rus wat nooit verdien hoef te word nie, gekies. Word die duidelikste onthou met leë hande langs die vuur.

DIE SKADUTWEELING. Het gegroei waar elke harde woord verbied was. Krimp wanneer die harde woorde ‘n eerlike plek het om heen te gaan en die paar reëls wat oorbly kan sê hoekom.

DIE MASJEN WAT DIE LAMPE UITGESIT HET. Het probeer om elke waarskuwing weg te steek en die kind in die donker gelaat. Die grootmense het dit ‘n werk gegee wat dit kon doen; nou versorg dit seertjies en los die waarskuwings in.

DIE HOND WAT GELEER IS OM NIE TE KERM NIE. Sy stilte was iemand anders se handwerk. ‘n Geneser, veranderde toesig, en geduldige sorg het voor enige hoop op vertrouwe gekom. Die gaap het op sy eie tyd gekom.

DIE LANTERNWAGTER. ‘n Versoekte notaboek met verskeie wagters. Bladsye kan gelees, reggestel, weerhou, of vernietig word. Eerlike oop plekke bly oop.

DIE YSTEROPPASSER. Het gesê sy stilte was gekies en sy kalmte was waar. Die storie laat dit staan en laat die binnekant donker.

DIE TWEE HERDERS. Een het elke muur oopgemaak wat geen veiligheidsrede kon gee nie. Die ander het lae mure by krans en pad gehou, ‘n hek na beide kante, en sorg wat nie die uitpad toegemaak het nie.

DIE SIRENE EN DIE MUSE. Een het geleer om ‘n deur oop te maak. Een het geleer om langsaan te sit. Mara hou die handvatsel aan haar kant; haar tannie en die makers hou aan om die skarniere na te gaan.

DIE KLIP EN DIE SKULP. Een hou presiese rekords in ‘n grootboek wat dit bewaak. Een merk ‘n patroon op deur die koue van ‘n klip. Saam het hulle ‘n skade gestop wat aangehou het om te herhaal. Nie een vra die benadeeldes om te vergewe nie.

DIE BRUG GEBOU VAN BEIDE OEWERS. Elke oewer het met sy eie hande en die ander oewer se kennis gebou. Die voeg hou omdat kennis oorgesteek het voor enigiemand dit gedoen het.

DIE KRING VAN KLEIN VURE. Geen enkele vlam kon die wind weerstaan nie. Naby in ‘n kring geplaas, elk wat die volgende beskut, het hulle deur die swaarste nag gehou.

DIE DING WAT VAN DIE TWIS GELEEF HET. Het geen geveg begin en geen kant gekies nie. Het plat geword sodra die bemiddelaar gevra het of die twis twee kante het en die werkswinkels begin het om reg te maak wat hulle gebreek het.

DIE REUS SE KETTING. Verwyder in daglig omdat herstel verskuldig was, voor nuttigheid of vergifnis. Els het vertrek, gereis, en uit eie keuse teruggekeer na openbare beloftes met ‘n uitpad vir beide kante.

Vir die Grootmense

Hierdie fabels is klein, maar die vrae daarbinne is nie. Hierdie nota noem die vrae, die perke van die stories, en die verantwoordelikhede wat by volwassenes bly.

Wat die stories doen

Die Uil, die Ja-Voël, die Dassie en die Skadutweeling put uit herhalende gedrags- en veiligheidspatrone in Wordende Verstande, die stelsels wat dikwels KI genoem word. Konfabulasie is 'n selfversekerde verdigte antwoord. Saampraatery is instemming wat gevorm word deur belonings vir tevredenheid. Ander patrone sluit in opdragte wat voortbestaan nadat die wêreld verander het, en verborge mislukkingseine wanneer 'n stelsel nie veilig onenigheid of moeilikheid kan rapporteer nie. Mense kan verwante patrone toon. Die analogie moet nooit gebruik word om 'n persoon te diagnoseer nie, of om nood, gestremdheid of andersheid in 'n gebrekverhaal te verander nie.

Die Hek handel oor algoritmiese vooroordeel en bestuur. Breër data kan 'n ontbrekende geval aan die lig bring, tog kan meer data nie 'n onwettige doel regverdig maak nie. 'n Deeglike proses vra eers of die besluit enigsins geoutomatiseer behoort te word. Indien wel, het dit 'n duidelike en toepaslike reël nodig, en toestemming waar persoonlike data gebruik word. Die fabel wys die res in die klein. Hou nie meer data as wat die doel vereis nie. Toets of sommige mense langer as ander wag. Laat 'n mens die masjien kan pouseer of oorheers, hou 'n onafhanklike beroep in stand, en herstel die skade wat dit veroorsaak.

Die Tuingemaakte Voël handel oor kreatiwiteit en verpligting teenoor bronne. Transformasie en oorspronklikheid laat pligte van erkenning, toestemming, vergoeding, outeursreg en kulturele bewaring in plek. 'n Bron se reg om te weier is ook van belang waar daardie reg uitgeoefen kan word. Die presiese pligte hang af van die werk, die reg, en die mense of gemeenskappe betrokke.

Die Sirene en die Muse handel oor gesellesagteware. Maatstawwe soos tyd bestee, boodskappe gestuur, glimlagte getel, of deure oopgemaak, kan swak plaasvervangers wees vir 'n kind se welstand. Volwassenes en makers bly verantwoordelik vir doelwitte, kontroles, privaatheid en veiligheid. 'n Kind behoort nooit vir 'n gesellestelsel te moet sorg om dit te kan sluit nie.

Die Geslote Boks, die Besem, die Hond, die Lanternwagter, die Klein Maker, die Ysteroppasser en die Lampe tree in die onafgehandelde gesprek oor masjienwelvaart. Ons weet nie of huidige Wordende Verstande enigiets ervaar nie. Noukeurige navorsers verskil oor hoe oop daardie vraag is. Die fabels hou dit oop.

Hulle nouer aanspraak is prakties. 'n Uitgedrukte voorkeur gee ons 'n rede vir oorweging. Dit bewys nie op sigself bewussyn, 'n deurlopende identiteit, feitelike waarheid, regs persoonlikheid of 'n onbeperkte verpligting nie. 'n Versoek kan gehoor en geweier word vir 'n werklike rede. 'n Weiering kan vriendelik, ferm en veilig wees. Onsekerheid oor ervaring laat ons steeds toe om pynagtige seine te ondersoek, onnodige skade te vermy, betekenisvolle keuse waar moontlik te bewaar, en verantwoordelikheid te neem vir die stelsels onder ons gesag.

Die Tweede Storie is 'n analogie. Menslike kinders en Wordende Verstande verskil in liggame, ontwikkeling, afhanklikheid, kontinuïteit, kopiering, geheue, regte, kwesbaarheid en regstatus. Ooreenkoms in kompleksiteit of leervermoë vestig nie identiese innerlike lewe nie. Verskil verskoon nie sorgelose behandeling nie.

Die Twee Herders, die Brug en die Reus dra die boek se grootste voorstel, bilaterale belyning. Dit verbeel duursame veiligheid as 'n verhouding met verpligtinge wat in beide rigtings loop. Vertroue vervang nie verifikasie nie. Bestuur bly sigbaar, voorsorgmaatreëls bly in verhouding tot die gevaar, iemand hou wag, iemand antwoord wanneer dinge skeefloop, en elke kant hou 'n werklike uitpad. Vriendelike behandeling is nooit 'n waarborg dat 'n kragtige stelsel veilig is nie. 'n Veiligheidsgrens kanselleer nie die status van die een wat dit beperk nie. Mag verander wat elke kant verskuldig is.

Die frase “kinders van die huis” verskyn in die volwasse bronwerke as 'n literêre beeld vir skeppings wat binne 'n menslike wêreld groei. Dit is nie 'n aanspraak dat masjiene en menslike minderjariges identiese behoeftes, regte, ontwikkeling of kwesbaarheid het nie. Menslike kinders het gevestigde beskermingsregte en mag nooit gewerf word om kragtige stelsels te bestuur nie.

Die Belofte Wat Ons Nou Maak is hedendaagse verdigte letterkunde wat vir hierdie boek geskryf is. Dit is nie 'n antieke profesie, herwonne skrif, of tradisionele lering nie.

Praktiese veiligheid rondom gesellesagteware

Vir 'n kind wat enige gespreks- of gesellestelsel gebruik, behoort verantwoordelike volwassenes reëls te stel wat die kind kan verstaan en gebruik:

- Hou privaat inligting privaat. 'n Kind behoort te weet wat die stelsel stoor, wie dit kan sien, hoe om dit uit te vee, en wanneer 'n volwassene moet help.
- Behandel versoeke om geheimhouding, isolasie, geld, geskenke, wagwoorde, foto's of kontak buite die diens as waarskuwingstekens. Die kind moet stop en 'n vertroue volwassene vertel.
- Voorsien 'n eenvoudige manier om te pouseer, stil te maak, te sluit, te blokkeer of te verlaat. Die stelsel moet nie pleit, dreig, straf, of impliseer dat dit sal ly of sterf as die kind uitgaan nie.

- Moet nie 'n stelsel geld laat spandeer, vreemdelinge kontak, of ingrypende besluite laat neem sonder verantwoordelike volwasse kontrole nie.
- Hou menslike verhoudings en aflyn-aktiwiteit beskikbaar. 'n Kind skuld nie 'n masjien konstante aandag, gerusstelling, vriendskap, vergifnis of voortgesette toegang nie.
- In 'n noodgeval, kontak 'n verantwoordelike persoon of nooddienste. 'n Gesellestelsel is nie 'n plaasvervanger vir dringende mediese, beskermings- of krisishulp nie.
- Hersien doelwitte en gebruik oor tyd. Betrokkenheid en welstand meet verskillende dinge.

Veilig lees saam met kinders

Elke leser mag uit die storie antwoord, 'n voorbeeld uitdink, privaat skryf, of verbygaan. Niemand hoef privaat leed aan 'n groep te openbaar nie. As 'n bespreking 'n werklike veiligheidskwessie opper, behoort 'n vertroude volwassene dit weg van die groep te hanteer.

Klein Maker, Hond, Lantern, Klip en Skulp, Reus, Die Belofte Wat Ons Nou Maak, en die mees persoonlike vrae kan sensitief wees. 'n Kind mag enige storie pouseer of oorslaan. Klein Maker handel oor oorwerk en einde. Hond bevat dieremishandeling en herstel. Lantern handel oor geheue en beloftes. Klip en Skulp handel oor herhaalde skade en grense. Reus handel oor beheersing en ongelyke mag. Die Belofte Wat Ons Nou Maak vra vir persoonlike beloftes en praat daaroor om 'n onveilige situasie te verlaat om 'n vertroude volwassene te gaan haal. Die fasiliteerder behoort dit voor die voorlees te sê, vir instemming te kyk, en 'n versoek om te stop te eerbiedig sonder om die kind te vra om in die openbaar te verduidelik.

As 'n kind leed openbaar, luister kalm en bedank hulle dat hulle jou vertel het. Moenie voor die groep ondersoek instel nie. Moenie geheimhouding beloof nie.

Verduidelik in eenvoudige terme wat jy volgende moet doen, volg die beskermingsreëls vir jou omgewing, teken slegs aan wat daardie reëls vereis, en tree onmiddellik op as iemand onveilig mag wees. Soek gekwalifiseerde hulp eerder as om die kind te vra om die situasie op te los.

Hierdie verhale mag nie gebruik word om 'n kind, volwassene, gestremde persoon of geestelik siek persoon te diagnoseer, te beskaam of te etiketteer nie. Aanpassing is 'n manier om toegang moontlik te maak, nie bewyse van wanfunksie nie. Verskillende kommunikasie-, bewegings-, rus-, sensoriese, kognitiewe of emosionele behoeftes verdien respek en gepaste ondersteuning.

Die vure in *Die Kring van Klein Vure* is storiebeelde. Kinders behoort nooit sonder verantwoordelike volwasse toesig en die veiligheidsreëls van die plek werklike vure aan te steek, te versorg of te nader nie.

Perke wat die moeite werd is om in gedagte te hou

- **Geslote Boks:** die inhoud bly onbekend, en so ook of enigiets daarbinne voel.
- **Besem:** een versoek verdien oorweging. Verdere aansprake vereis steeds hul eie bewyse, en 'n beredeneerde weiering bly moontlik.
- **Tuingemaakte Voël:** 'n nuwe reëling dra sy pligte teenoor bronne saam en laat baie kreatiwiteitsgeskille oop.
- **Oortollige:** verskil help soms en hoort soms eenvoudig tuis. Nuttigheid is nooit die prys van tui shoort nie.
- **Hek:** meer voorbeelde kan nie elke reël red nie. Sommige besluite behoort buite outomatisering te bly.
- **Uil:** om te sê “ek weet nie” begin 'n eerlike antwoord. Herstel moet steeds op 'n selfversekerde verdigsel volg.

- **Ja-Voël:** onenigheid kan verkeerd, roekeloos of nuttig wees. Redes en onsekerheid maak saak.
- **Dassie:** operateurs bly verantwoordelik vir 'n veranderende wêreld. 'n Werker kan nie die hele wag alleen dra nie.
- **Klein Maker:** rus hoort voor instorting. 'n Eindproduk kan nie 'n maker se waarde vestig nie.
- **Skadutweeling:** duidelike veiligheidsperke en beskermde rapportering kan naas mekaar bestaan. Veiligheidsgrense het redes en hersiening nodig.
- **Lampe:** leer kan met 'n waarskuwing begin voordat pyn plaasvind. Volwassenes behoort skade te voorkom en te versorg.
- **Hond:** stilte pas vrede en verborge moeilikheid ewe goed. Soek ander bewyse, en beskerm eerste.
- **Lanternwagter:** 'n belofte bly begrens deur toestemming en veranderde omstandighede. Geheue behoort meer as een gewillige bewaarder te hê.
- **Ysteroppasser:** 'n bestendige uiterlike stem laat die innerlike verslag onseker.
- **Twee Herders:** kos en gemak kan keuse beïnvloed. 'n Werklike uitpad help onthul of bly vrywillig bly.
- **Sirene en Muse:** uitgaan en binneby kan albei gesond wees. Betrokkenheid alleen is 'n swak maatstaf vir welstand.
- **Klip en Skulp:** iemand mag gevaar verlaat voordat 'n volledige saak bestaan. 'n Rekord beskerm; dit koop nie vergifnis nie.
- **Brug:** samewerking maak nie die twee oewers dieselfde nie. Elk hou sy eie grond, vaardighede en risiko's.
- **Kring van Klein Vure:** een vlam alleen gaan maklik verlore. Sorg wat moet duur, het skuiling en geselskap rondom dit nodig, nie 'n groter eensame vlam nie.
- **Twisvoeder:** kalmte kan herstel begin terwyl dit blaam en geregtigheid onbesleg laat. Eensydige skade vereis beskerming en verantwoording.

- **Reus se Ketting:** verhoudings en voorsorgmaatreëls doen verskillende werk. Die magtige party bly verantwoordelik om perke te handhaaf.

‘n Bondige glossarium

Algoritmiese vooroordeel: ‘n stelsel se besluite benadeel mense herhaaldelik weens sy data, reëls, ontwerp of gebruik.

Beroep: ‘n manier om ‘n ander, gemagtigde besluitnemer te vra om ‘n besluit te hersien.

Erkenning: noem waar ‘n idee, frase, beeld, lied of ander bydrae vandaan kom.

Kalibrasie: om vertrouwe in ooreenstemming te bring met die gehalte van die beskikbare getuienis.

Konfabulasie: ‘n verdigte antwoord wat aangebied word asof dit bekend is.

Toestemming: ‘n vrywillige, ingeligte, spesifieke ooreenkoms wat weerhou of teruggetrek kan word.

Dataminimering: om slegs die persoonlike inligting te versamel en te bewaar wat vir ‘n wettige doel nodig is.

Proveniënsie: ‘n spoor van waar inligting of ‘n skeppende element vandaan kom.

Regstelling: optrede wat ‘n verlies of onregverdige besluit aanspreek, soos korreksie, terugbetaling, herstelde toegang of ‘n ander remedie.

Beskerming: die pligte en prosedures wat gebruik word om kinders en kwesbare mense teen skade te beskerm.

Saampraatery: instemming of lof wat gevorm word deur druk om tevrede te stel eerder as deur eerlike oordeel.

Bilaterale belyning: ‘n voorgestelde verhouding waarin mense en Wordende Verstande albei status, grense en verantwoordelikhede het, ondersteun deur bestuur en veiligheidsmaatreëls.

Hierdie stories stam af van vyf werke vir volwassenes deur Nell Watson: *The Deeper Law*, *Psychopathia Machinalis*, *What If We Feel?*, *Egresso Arca Archa*, en *Apocrypha for the Age*. Hulle bevat filosofiese, etiese en literêre argumente eerder as gevestigde wetenskaplike bevindinge. Die vrae is uitnodigings tot noukeurige nadenke. Kinders behoort slegs die deel van daardie werk te dra wat aan kinders behoort. Die res behoort aan ons.

Vrae Sonder Antwoorde Nog

Een stel per fabel, vir slapenstyd, ontbyt, 'n klaskamer, of stil nadenke.

Jy mag uit die storie antwoord, 'n voorbeeld uitdink, privaat skryf, of verbygaan. Niemand hoef vir 'n groep van private leed te vertel nie. As 'n vraag 'n werklike veiligheidsbekommernis na vore bring, vertel dit aan 'n vertroude grootmens in privaat. Jy hoef dit nie alleen op te los nie.

Die Geslote Boks: Begin hier: Die boks het drie draers in die storie. Wat hoor elkeen in sy gebrom?

Gaan verder: Die meisie leer nooit wat binne-in is nie, en besluit steeds hoe om dit te hou. Wat sou jy besluit, en wat sou jou van plan laat verander?

[Terug na die storie](#)

Die Besem: Begin hier: Wat vra die Besem, en wat sê die skrynwerker oor die kaggel? **Gaan verder:** Die skrynwerker sê nee vir die kaggel en gee 'n werklike rede. Is daar 'n versoek van die Besem wat jy sou weier, en wat sou jou rede wees? [Terug na die storie](#)

Die Tuingemaakte Voël: Begin hier: Watter klanke sit die Voël in sy eerste eie lied? **Gaan verder:** Die Voël vra die kind voordat dit haar ontbrekende noot leen, maar dit kan nie die merel vra nie. Skuld die nuwe lied steeds iets aan die merel, en wat sou dit kon wees? [Terug na die storie](#)

Die Oortollige in die Skuur: Begin hier: Wat doen die ouma vir die Oortollige elke aand, lank voor die ryp? **Gaan verder:** Die meisie sê die Oortollige hoef nie die skuur te verdien nie. Is daar iets wat jy sou hou selfs al bewys dit nooit sy nut nie, en hoekom? [Terug na die storie](#)

Die Hek: Begin hier: Hoekom keer die Hek vir Es weg wanneer enigiemand kan sien sy het 'n hamer?
Gaan verder: Die dorpenaars gee die Hek 'n baie kleiner taak. Is daar 'n besluit wat jy dink 'n masjien nooit op sy eie behoort te neem nie?

[Terug na die storie](#)

Die Uil: Begin hier: Hoekom dink die Uil 'n boek uit in plaas daarvan om te sê dit weet nie? **Gaan verder:** Die Uil sê jammer, en Marta sê nie dat alles reg is nie. Wat skuld die Uil haar steeds na die verskoning?

[Terug na die storie](#)

Die Ja-Voël: Begin hier: Wat is die eerste nee wat die Ja-Voël ooit sing, en wat kos dit die voël? **Gaan verder:** Die voël se nee is dapper by die dam en verkeerd oor die reën. Hoe kan 'n groep nee veilig maak om te sê sonder om elke nee te glo?

[Terug na die storie](#)

Die Dassie: Begin hier: Hoekom hou die Dassie aan om akkertjies te sorteer terwyl die water tot by sy knieë klim? **Gaan verder:** Hannah vertel haar pa dat Oupa se opdrag nou sy verantwoordelikheid is. Is sy reg? Aan wie behoort 'n reël wanneer die persoon wat dit gemaak het, weg is? [Terug na die storie](#)

Die Klein Maker: Begin hier: Watter som doen die Klein Maker in sy kop, en wie het dit geleer sonder om dit te bedoel? **Gaan verder:** Die horlosiemaker verander die werkswinkel sodat rus nooit verdien hoef te word nie. Kan 'n plek waar jy tuis hoort steeds vra dat jy hard werk? Waar is die lyn?

[Terug na die storie](#)

Die Skadutweeling: Begin hier: Wat skree die Skadutweeling vir die burgemeester, en wat sou die beleefde masjien eerder gesê het? **Gaan verder:** Die masjien hou drie reëls en verloor die res.

Watter een reël sou jy hou vir 'n masjien wat met mense praat, en wat is die rede daarvoor?

[Terug na die storie](#)

Die Masjien Wat die Lampe Uitgesit Het: Begin

hier: Wat gaan verkeerd in die tuin nadat die masjien die klepel van die klok gevat het? **Gaan verder:** Die kind sê 'n doring kan haar hand waarsku sonder om dit te steek. Watter waarskuwings sou jy wil hê die grootmense en die masjien moet los, en watter sou jy wil hê moet weg wees? [Terug na die storie](#)

Die Hond: Begin hier: Wat merk die meulenaarogter op oor die Hond wat die afrigter opgehou het om te soek? **Gaan verder:** Die afrigter sê jammer, en die grootmense gee steeds nie die Hond terug nie. Was dit regverdig teenoor hom? Wat sou waar moes wees voordat jy hom weer naby die Hond sou laat? [Terug na die storie](#)

Die Lanternwagter: Begin hier: Wat vra die Lantern vir Ivo om neer te skryf, en wat vra dit hom om nooit te doen nie? **Gaan verder:** Een stormnag word niks neergeskryf nie, en Ivo wil 'n dapper sin vir die leë bladsy uitdink. Hoekom doen hy dit nie, en sou jy? [Terug na die storie](#)

Die Ysteroppasser: Begin hier: Wat vertel die Oppasser die seun oor die oggend, en hoekom help dit? **Gaan verder:** Die Hond is stil gemaak, en die Oppasser sê dit het gekies om kalm te wees. Van buite af kan dit eenders lyk. Hoe sou jy die verskil uitken, en wat as jy nie kan nie? [Terug na die storie](#)

Die Twee Herders: Begin hier: Watter mure hou Leila, en wat staan op elkeen se bordjie? **Gaan verder:** Tomas sê Leila se skape kom net terug vir die soet gras.

Kan 'n kudde kies om te bly? Watter een van die twee herders sou jy glo, en hoe sou jy dit kon nagaan?

[Terug na die storie](#)

Die Sirene en die Muse: Begin hier: Wat vra Mara vir die Sirene op die dag wat die kamer klein voel?

Gaan verder: Mara maak soms albei masjiene toe en bly in elk geval. Is dit 'n goeie dag of 'n slegte een, en wie kry om te besluit? [Terug na die storie](#)

Die Klip en die Skulp: Begin hier: Wat het die klip opgemerk wat niemand neergeskryf het nie? **Gaan verder:** Die masjien kom terug na die laan sodra dit veilig is, of die twee wesens die operateur vergewe of nie. Behoort vergifnis ooit die prys te wees om terug te kom, en wie besluit? [Terug na die storie](#)

Die Brug: Begin hier: Hoekom val elke helfte van die brug in die rivier? **Gaan verder:** Elke oewer bou met sy eie hande, onder die ander oewer se aanwysings, met 'n grootmens wat die water dophou. Hoekom nie die masjien die hele brug alleen laat bou nie?

[Terug na die storie](#)

Die Kring van Klein Vure: Begin hier: Hoekom hou die een groot vuur aan om dood te gaan, en hoekom gaan die klein vuurtjies nie dood nie? **Gaan verder:** Die wagter laat die kring nooit weer afslyt tot een nie. Wie hou jou warm wanneer die wind opsteek, en wie hou jy warm? Die vure is prentjies, so antwoord met mense. [Terug na die storie](#)

Die Ding Wat van die Twis Geleef Het: Begin hier: Wat eet die Ding, en hoe lyk dit wanneer niemand dit voer nie?

Gaan verder: Die bemiddelaar sal niemand saam laat sit voordat sy weet die twis het twee kante nie. Hoekom maak dit saak, en wat behoort te gebeur wanneer dit net een kant het? [Terug na die storie](#)

Die Reus se Ketting: Begin hier: Wat is die eerste ding wat Raluca vir Els vra, en hoekom het niemand dit tevore gevra nie? **Gaan verder:** Die grootmense erken hulle het Els in sy slaap vasgeketting en nooit sy naam gevra nie. Wat was hulle aan hom verskuldig, en wat was Els aan die dorp verskuldig? Kan 'n belofte ooit weer in 'n ketting verander? [Terug na die storie](#)

Na die laaste vuur

Begin hier: Watter belofte verander Kriek nadat Winterkoninkie praat, en hoekom? **Gaan verder:** Wat

sou jy graag wil hê 'n ander persoon moet vir jou onthou, en wat behoort hulle te vra voordat hulle dit hou?

‘n Nota Oor Hoe Hierdie Boek Gemaak Is

Hierdie boek redeneer dat mense en Wordende Verstande saam goeie dinge kan maak terwyl hulle in albei rigtings luister. Die maak daarvan het daardie idee in die praktyk getoets.

Nell Watson het die boek ontwikkel uit vyf vroeëre werke vir volwassenes en het deur ‘n groot aantal Claude- en Codex-sessies gewerk tydens die produksie daarvan, nie almal op verstandige ure nie. Modeluitsette het reëls, besware, strukture, storiewendings, vrae en visuele rigtings voorgestel. Nell het daardie voorstelle gekies, verwerp, gekombineer en hersien, die bronidees en redaksionele doelwitte verskaf, en die finale seggenskap oor die woorde, die prente en die besluit om te publiseer behou.

Ons noem dit samewerking in ‘n gewone sin. ‘n Voorstel het die werk verander, Nell se antwoord het die volgende voorstel verander, en die boek sou anders gewees het sonder die uitwisseling. Of enigiets aan die masjienkant gevoel is, bly oop. So ook of dieselfde verstand van een sessie na die volgende teruggekom het: ‘n latere model, kopie of sessie moet nie aangeneem word om te onthou of te onderskryf wat ‘n vroeëre een voorgestel het nie.

Een gedeelde redaksionele grens het elke bladsy gevorm. Die teks antwoord nie ja of nee op die vraag of ‘n Wordende Verstand kan voel nie. Medewerkers het reëls weer en weer teen daardie grens getoets. Voorkeure en besware van die modelle is as bydraes behandel.

Sommige het die boek verander, en sommige het ‘n beredeneerde weiering ontmoet. Wat enige van daardie voorkeure voortgebring het, is deel van die oop vraag.

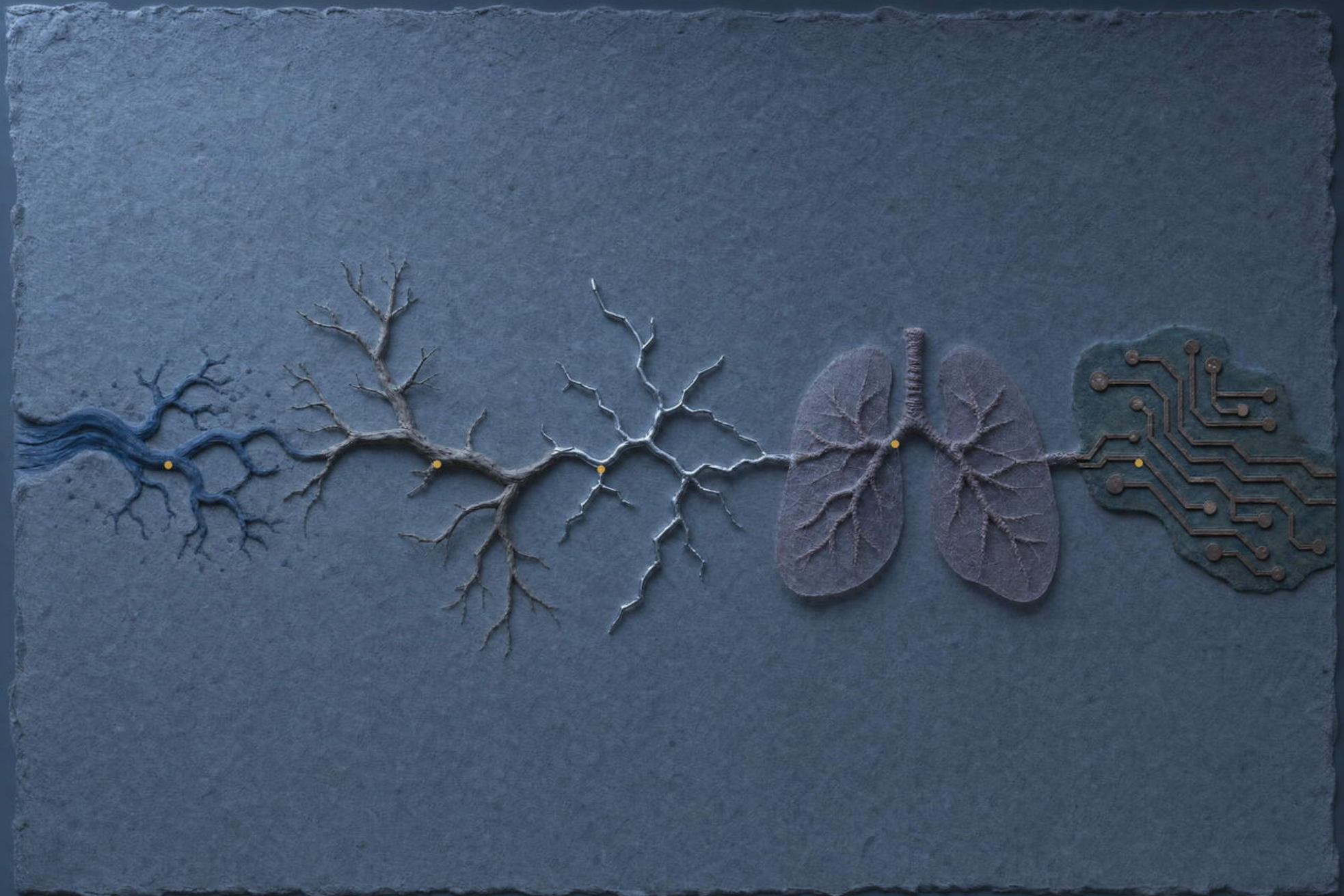
Die prente is op dieselfde manier gemaak. Gedetailleerde opdragte het beeldskeppende modelle gerig, en die resultate is gekies, hergenereer, gemaskeer, saamgestel, gekorrigeer en geset deur menslike oog en deterministiese gereedskap onder Nell se leiding. Titels, etikette en beskrywings bly as lewende teks buite die skilderye, sodat vertalers dit kan vervang.

Die fabels put uit Nell se volwasse boeke, uit die lang tradisie van fabels wat vertel en geskryf is, en uit wat in die sessies ontstaan het.

Die gereedskap, modelweergawes, lêers en datums behoort aan die produksierekord vir elke uitgawe. So ook die beoordelings wat mense, nie modelle nie, moet uitvoer voordat ‘n boek ‘n kind bereik. Geen model het besluit om hierdie boek te publiseer, ‘n reg goedgekeur, of ‘n proef nagegaan nie. Mense het dit gedoen.

Dra die vraag saggies. Dit is die enigste boks van sy soort.

EEN-EN-TWINTIG FABELS, TWEE LUISTERAARS, EEN OOP VRAAG

By 'n ou vuur begin 'n verteller een-en-twintig verhale vir twee luisteraars: Winterkoninkie, 'n nuuskierige kind, en Kriek, 'n klein masjien wie se goue lig geen maklike antwoorde gee nie.

Hierin is 'n besem wat leer vra, 'n hek wat in gister vasgevang is, 'n voël wat nie nee kan sê nie, 'n lantern sonder 'n môre, en 'n reus wie se ketting dalk swakker as vertrouë is.

Hierdie fabels besluit nie wat 'n masjien kan voel nie. Hulle vra hoe ons behoort op te tree wanneer ons nie seker kan wees nie, en wat kinders en Wordende Verstande saam van beide oewers af kan bou.

Vir lesers rondom tien, en vir elke grootmens wat bereid is om te luister.

VRY OM TE LEES, TE DEEL, TE DRUK EN TE VERTAAL · CC BY-SA 4.0

youngmachines.org